RAIDĖ UŽMUŠA,

DVASIA GAIVINA

ANTANAS RUBŠYS

RAIDĖ UŽMUŠA, DVASIA GAIVINA

KRIKŠČIONIS GYVENIME
1984

NIHIL OBSTAT: *Vytautas Balčiūnas, CIIS, S.T.D.*
Censor deputatus

IMPRIMATUR: *Vincentas Brizgys*
Episcopus tit. Bosanensis
in servitio pro Lituanis
extra Europam
Chicago, IL, die 25 februarii 1984

KRIKŠČIONIS GYVENIME

Redakcinė vadovybė: *Prel. dr. Vytautas Balčiūnas,* Thompson, CT, JAV. *Kun. dr. Valdemaras Cukuras,* Putnam, CT, JAV. *Dr. Juozas Girnius,* Boston, MA, JAV. *Kun. dr. Jonas Gutauskas,* Delhi, Ont., Kanada. *Prof. dr. Antanas Maceina,* Muenster, Vokietija. *Kun. dr. Juozas Prunskis,* Chicago, IL, JAV. *Kun. prof. Antanas Rubšys, S.T.L., S.S.L., C.D.,* Riverdale, NY, JAV. *Prof. Simas Sužiedėlis,* Brockton, MA, JAV.

Spausdino Pranciškonų spaustuvė, Brooklyn, N.Y.
Išleido KRIKŠČIONIS GYVENIME, 1984
Putnam, Conn. 06260

KODĖL ŠI KNYGELĖ?

Dar būdamas Lietuvoje, viename leidinėlyje skaičiau: "Numiręs žmogus niekuo nesiskiria nuo nudvėsusio šuns. Šventas Raštas sako, kad žmogus neturi sielos". Knygelė išleista skelbėjų vienos krikščioniškos religijos, kuri ir šiandien čia Amerikoje turi nemaža sekėjų.

Visos krikščioniškos religijos remiasi Šventuoju Raštu. Kodėl jų tiek daug? Atsakymas vienas: vis kitaip supranta tą patį Šv. Raštą, nors visos pripažįsta, kad jis parašytas Dievo įkvėptų žmonių ir išreiškia Dievo mintį.

Kartą pripažinus Šv. Raštui dieviškąjį įkvėpimą, jis nebereikalingas apgynimo; jis tik šaukiasi tikslaus, neiškreipto jame išreikštos Dievo minties atskleidimo. O tos Dievo minties atskleisti neįmanoma apeinant surašiusius tas mintis Dievo pasirinktus žmones: tik gerai pažinus jų papročius, jų kalbą, jų išsireiškimo būdą, galima vis tiksliau atskleisti, ką tikrai jie norėjo pasakyti, o per tai gali būti atskleista ir Dievo mintis, tiesa, ne kartą daug gilesnė, toli prašokanti žmogaus supratimą. Čia ir iškyla svarba ir reikšmė specialistų, Šv. Rašto tyrinėtojų darbo ir jų pasiektų laimėjimų.

Kiekvienas rimtas Šv. Rašto tyrinėtojas laiko savo tikslu ne be atodairos ginti, ką anksčiau jis pats ar kuris kitas autorius buvo tvirtinęs, bet

stengiasi, kiek galėdamas, tiksliau vis iš naujo išskaityti jame išreikštą Dievo mintį. Tai jis daro pasinaudodamas paskutiniais tyrinėjimų duomenimis, vis pilniau atskleidžiančiais laiką, vietą, kuriuose gimė Šv. Raštas, įvykius ir žmones, per kuriuos Dievas prakalbėjo žmogui prieš kelis tūkstančius metų, per kuriuos tebekalba ir šiandien. Daugelio Šv. Raštą Dievo žodžiu laikančių specialistų pastangomis ypač paskutiniaisiais dešimtmečiais pasiekta pasigėrėtinų vaisių. Su jais pravartu, naudinga ir reikalinga susipažinti ir visiems tikintiems Dievą, jo apsireiškimą žmonėms ir pripažįstantiems Šv. Raštą vienu pagrindinių to apsireiškimo būdų ir šaltinių.

Didžia įkvėptojo Dievo žodžio pagarba ir meile bei gaiviu iš praeities išaugusiu naujumu padvelkė prieš pereitas Kalėdas "Drauge" išspausdintas pasikalbėjimas su kun. prof. Antanu Rubšiu ir jo parašytas kalėdinio "Tėviškės Žiburių" numerio vedamasis. Atrodė, kad juose pareikštos mintys yra išliekamos vertės, kad būtų naudinga su jomis susipažinti ir jų neskaičiusiems, į jas iš naujo įsigilinti gal tik prabėgomis jas paskaičiusiems laikraščiuose. Tai vieno iškiliausiųjų mūsų Šv. Rašto puoselėtojų — tyrėjų, parašiusio jau penkias stambias knygas, supažindinančias su Šv. Raštu, pastanga vis uoliau ir klusniau atsiliepti į primygtinį Bažnyčios vadovybės kvietimą, išreikštą įvairiomis progomis ir ypač įsakmiai pabrėžtą 1964.IV.21 Popiežiškosios Šv. Rašto aiškinimo ko-

misijos išleistoje instrukcijoje, patvirtintoje Šv. Tėvo Pauliaus VI. Įvadiniame jos skyrelyje skaitome: "Šv. Rašto aiškinimas niekad nebus galutinai baigtas. Tad katalikas egzegetas niekad neturėtų liautis aiškinęs Dievo žodžio ir sprendęs jam pateikiamų sunkių klausimų. Visu rimtumu tegu jis stengiasi vis išsamiau atskleisti tikrąją Šv. Rašto mintį". Anie pasisakymai tai ilgamečio Šv. Rašto dėstytojo pastanga prabilti į plačiąją visuomenę, sužadinti joje norą domėtis gilesniu Šv. Rašto pažinimu, supažindinti ją su daugumos nuoširdžių Šv. Rašto tyrinėtojų laimėjimais.

Kai "Krikščionis Gyvenime" pasiūlė autoriui šiuos jo prieškalėdinius pasisakymus periodinėje spaudoje išleisti atskira knygute, jis manė būsiant naudinga prijungti ir II Vatikano Susirinkimo dogminę konstituciją apie Dieviškąjį apreiškimą. Deja, nedaug kas yra įsigijęs II Vatikano Susirinkimo dokumentus, ji mūsuose nėra paplitusi, su ja mūsų tikintieji nėra reikiamai susipažinę, nors tai pats svarbiausias Katalikų Bažnyčios dokumentas šiuo klausimu.

Autoriaus įvadiniai žodžiai į atskiras knygelės dalis ją praturtina ir padaro dar vertingesnę.

Mons. Vytautas Balčiūnas
1984.II.25

"MESIJAS — SU ILGESIU LAUKIAMA TIKROVĖ"

Plunksna yra galingesnė už kalaviją. Kalavijas tik sužeidžia ir nutraukia fizinį žmogaus gyvenimą, o žodis ne tik žeidžia bei glosto, bet ir apvaldo žmogaus protą ir dvasią, — nulemia žmogaus ateitį ir likimą. Kasdien asmeniškai patiriame žodžio jėgą gyvenime. Paguoda, pagyrimas ir net džiugus "Labas rytas!" mus praturtina drąsa ir gerumu. Dėl gero žodžio darosi lengviau sutikti dienos lūkesčius, rūpesčius ir baimes. Piktas žodis žmogų sužeidžia ir užgožia.

Šv. Raštas yra Dievo žodis savo mylimiausiam kūriniui — žmogui. Nenuostabu, kad vienas iš Dievo įkvėptų Naujojo Testamento rašytojų rašo:

... Dievo žodis yra gyvas, veiksmingas, aštresnis už bet kokį dviašmenį kalaviją. Jis prasiskverbia iki sielos ir dvasios atšakos, iki sąnarių ir kaulų smegenų, ir teisia širdies sumanymus bei mintis. Jam nėra jokių paslėptų padarų, bet visa yra gryna ir atidengta akims to, kuriam turėsim duoti apyskaitą (Žyd 4, 12-13).

Nenuostabu, kad Bendrija skaito Šv. Raštą Sakramentų teikime ir ragina jį skaityti bei mo-

kytis jo klausytis Žodžio liturgijoje pirmoje šv. Mišių dalyje.

Šeštadienio priedo *Drauge* redaktorė Aušra Liulevičienė kalbėjosi Šv. Rašto klausimais su jo tyrinėtoju kun. prof. Antanu Rubšiu. Pokalbis yra atspaudas iš 1983 gruodžio 24 ir 31 *Draugo* numerių.

Pokalbis su Šv. Rašto tyrinėtoju kun. prof. Antanu Rubšiu

— Prieš penkerius metus buvo išleista Jūsų knyga "Raktas į Naująjį Testamentą", o tik praeitais metais gavome iš Jūsų ir "Rakto į Senąjį Testamentą" pirmąją dalį bei Jūsų studijines keliones aprašančią knygą "Švento Rašto kraštuose". Jos tuo tarpu yra unikumas lietuviškoje religinių studijų literatūroje, lyg langas į Vakarų kultūroje nuo pat pradžių tebevykstantį Šv. Rašto nagrinėjimą ir interpretaciją. Esate vienas iš retų mūsų tautiečių, pasirinkusių Šv. Rašto studijas pagrindine mokslo sritim ir viso gyvenimo darbu. Kas Jus paskatino joms pasišvęsti ir kokiais keliais Jūs Pats į jas atėjote? Ar jautėte trauką jaunystėje, ar susidomėjimas kilo vėliau?

— Jūsų klausimas verčia krūptelti ir atsiminti. Mat gyvenimo vingiai ir įvykiai gausūs ir turiningi. Atsakyti galėčiau vienu žodžiu: Apvaizda. Tačiau šis atsakymas būtų bespalvis, nes Apvaizda reiškiasi per apčiuopiamus įvykius. Leiskit garsiai pagalvoti apie kelią į Šv. Rašto studijas.

Prisimenu karo audras Tėvynėje. Tada mokykloje buvome svetimųjų gundomi palikti savo tautinę ir religinę praeitį kaip atgyveną ir kurti naują ateitį su naujo žmogaus tipu. Prasmės klausimas tapo aštrus ir lemtingas. Menu jauną kunigą — dabar iškilų išeivijos prelatą Joną Kučingį — ir jo pamokslus. Jis skatino pažinti tautos ir tikėjimo kraitį — religinį ir tautinį, sielotis bei rūpintis savo tauta, bet ne kitų tautų sąskaita. Gimnazistai jį vadino "Jeremiju". Mat jis priminė mums aną Šv. Rašto pranašą su iššūkiu: "Stovėkite ant kryžkelių ir būkite budrūs! Teiraukitės apie senovės takus ir kuris yra geriausias kelias. Eikite juo ir gyvensite ramybėje" (Jer 6, 16). Vien žodžiais jaunasis kunigas nepasitenkino. Jis mums davė ir arkivyskupo Juozapo Skvirecko išverstąjį Naująjį Testamentą. Nesistebiu, kad, tapus klieriku Telšių Kunigų seminarijoje, Šv. Raštas mane masino, o juo besidomintys profesoriai mane domino. Daugiausiai įtakos turėjo du: kun. dr. Kazimieras Olšauskas stebino savo Šv. Rašto pažinimu, o kan. dr. Antanas Krušas padėjo pramokti graikų kalbos.

Karo audra perkėlė į Kunigų Seminariją Eichstaette, Bavarijoje. Gimnazijoje pažintos svetimos kalbos tapo svarbiu įgūdžiu svetingoje kitataučių aplinkoje. Kalbas mėgau. Todėl skaičiau Šv. Raštą vis skirtinga kalba. Ir lengva, ir įdomu. Šv. Rašto profesorius dr. Rehm mums primindavo, kad Dievas rašė savo Knygą hebrajų, aramajų ir graikų kalba. Dr. Rehm skatinamas, pradėjau rimtai mokytis hebrajų kalbos. Tačiau minties atsidėti Šv. Rašto studijoms puoselėti nedrįsau.

Karo pabaiga nuvedė į Romą. Studijavau teologiją Popiežiškame Grigaliaus universitete. Šv. Raštas turėjo didelį vaidmenį. Buvau pašventintas kunigu. Baigiant teologines studijas 1949 metais, vieną gegužės popietį mane pakvietė užeiti pas save Šv. Kazimiero Kolegijos rektorius prel. dr. Ladas Tulaba. Mums buvo įprasta, Rektoriaus kvietimą užeiti gavus, susirūpinti. Tačiau manęs laukė staigmena. Prel. Tulaba be didelių įžangų man sako: "Vadovybė galvoja, kad Telšių vyskupijai reikia Šv. Rašto specialisto. Tu tokiu gali tapti". Tiksliai jo žodžių nepamenu, bet turinys taip ir liko įrašytas atmintyje. Šis buvo lemiamas poveikis mano kelyje į Šv. Rašto studijas. Apvaizda paruošė ir parodė kelią!

Žiūrėdamas atgal į praeitį, galiu stebėtis ir dėkoti.

Gal galėtumėte trumpais bruožais nubrėžti Šv. Rašto studijų vystymąsi nuo tada, kada berods

18 šimt. gale vokiečiai mokslininkai pradėjo jo tekstus tyrinėti istoriniu būdu ir Vakarų pasaulyje griuvo jo ligtolinis paraidinis supratimas? Ar tebebuvo gyva Bažnyčios Tėvų ir viduramžių interpretatorių įtaka, kurie be pažodinės Šv. Rašto prasmės teigė jame slypinčias alegorinę, moralinę ir dvasinę, arba mistinę, prasmę, jas visas jungdami į vadinamą keturlypį interpretacijos metodą? Gal apibūdintumėte vėliausių laikų pagrindinius mokslinius priėjimus: kas yra istorinis kritiškas metodas? Kas yra formų istorija? redakcinė istorija?

— Taip! Teisingai sakote. XVIII a. užsklandoje įvyko milžiniškas posūkis Šv. Rašto studijose. Posūkio priežastimi buvo Artimųjų Rytų atradimas. O Artimieji Rytai — Mesopotamija,Palestina, Egiptas — yra žmogiškoji Šv. Rašto tėviškė. Čia, anot Šv. Rašto, Dievas prašnekino prasmės beieškantį ir laimės besiilgintį žmogų ateities viltimi. Egipto hieroglifų išskaitymas ir jo senovės atradimas davė vispusiškai naują pobūdį Likiminio išganymo įvykio — Išėjimo iš Egipto ir Sinajaus Sandoros supratimui. O Mesopotamijos kyliaraščio išskaitymas padėjo suprasti pačią Senojo Testamento kalbą ir jo istorinį foną. Pažinti Mesopotamijos gyventojai — sumerai, akadai, asirai, babiloniečiai, persai — ir jų civilizacija padarė hebrajus ir jų priešistorę bei istoriją apčiuopiamai istoriškus.

Senovės Artimųjų Rytų raštijos išskaitymo paskatinti, archeologai pradėjo raustis ir atkasinėti piliakalnius Mesopotamijoje, Palestinoje ir Egipte. Piliakalnių plytos, akmenys, daugiasluoksnės namų bei šventovių aslos ir seniai užmirštų miestų pamatai bei gatvių grindinys vedė akis akin su praeitimi — asmenimis, kuriuos aprašo ar mini Šv. Raštas. Prakalbėjo piliakalnių akmenys, senos plytos, buitiniai rakandai!

Ir nūdien archeologinis Artimųjų Rytų tyrimas yra našus. Žymūs radiniai iš Jėzaus Nazariečio laikų Kumrane (Palestinoje), iš pirmųjų krikščionybės amžių Nag Hamadi vietovėje (Egipte) ir iš hebrajų protėvio Abraomo amžiaus — 2500 - 1800 m. prieš Kristų! — Ebla piliakalnyje prie Tell Mardikh miestelio (Sirijoje) tai iškiliai liudija.

Artimųjų Rytų pažinimas davė naują kryptį Šv. Rašto studijoms. Tai buvo poslinkis į žmogiškąjį Šv. Rašto elementą. Ligtolinis Šv. Rašto aiškinimas stengėsi iškelti jo dieviškąją tiesą, atpažindamas jos alegorinę, moralinę, dvasinę prasmę. Be to, buvo stengiamasi apginti Šv. Rašto tiesą prieš gamtos mokslų ir istorijos užpuolius. Dažnai Šv. Rašto aiškinimas pasitenkindavo jo gynimu — apologetika ir atsiprašinėjimu Dievo vardu. Poslinkiu į žmogiškąjį Apreiškimo veidą, pajusta, kad neužtenka Šv. Raštą ginti, bet reikia jį suprasti. Pasitenkinimas gynimu veda į sustabarėjimą. Ligtolinė Dievo Knygos samprata rėmėsi perdėm raidišku Dievo žodžio vertimu, kuris nekreipė dė-

mesio į įkvėptųjų rašytojų istorinę padėtį, galvoseną ir išraiškos būdą.

Dievo žodis buvo įraštintas per žmones — asmeniškus Dievo "plunksnakočius", gyvenusius Mozės, Dovydo, tremties Babilonijoje laikais. Skaitant senovės autoriaus raštą be dėmesio jo vietos ir laiko aplinkybėms, rizikuojama nesuprasti ar net blogai suprasti jo mintį. Net trys kalbos yra šventraštinės: hebrajų, aramajų ir graikų. Lietuvių kalba ne visuomet turi atitikmenis Šv. Rašto kalboms. Be to, kiekviena kalba atspindi savitus ją naudojančių žmonių poreikius. Pavyzdžiui, lietuvių kalba "žodis" yra garsas su prasmeniu, hebrajų kalba "žodis" yra ne tik žodis su prasmeniu, bet ir darbas bei veiksmas. Hebrajų kalbos fone Jono evangelijos skaitinys: "Tas Žodis tapo kūnu ir gyveno tarp mūsų" (Jn 1, 14) yra turiningesnis, nes išreiškia asmeniską Dievo užmojo ir veiklos įsikūnijimą.

Naujasis poslinkis įgalino skaityti Šv. Raštą — Knygą ir suprasti išganymo istoriją daugiapusiškame istorijos vyksme. Mat įkvėptieji rašytojai pažįstami ryšium su jų istorine ir kultūrine aplinka. Stengiamasi juos suprasti taip, kaip jie buvo suprasti savo bendraamžių, kaip jie patys save suprato, išreikšdami savo laikotarpio lūkesčius, rūpesčius ir baimes. Pažinus Dievo "plunksnakočius su asmenybe", įmanoma atidžiau įsiklausyti į tai, ką sako per juos Dievas — Dievo tiesą, kurios įraštinimui žmogiškieji rašytojai buvo įkvėpti.

Taigi kilo naujas priėjimas prie Šv. Rašto knygų. Šį priėjimą, arba metodą, dera vadinti istoriškai - kritišku būdu. Būdvardis "kritiškas" gali kai kam būti įtartinas. Galima jį patikslinti daiktavardžiu "pripažinimas". Kitaip sakant, ieškant Šv. Rašto prasmės istoriškai kritišku metodu, pripažįstama, kad Dievo Apreiškimą sąlygojo laiko ir vietos aplinkybės. Apreiškimas turi istorinį foną ir raidą.

Istorinis - kritiškas metodas yra nūdienės egzegezės įrankis ir įgūdžiai. Formų istorija ir redakcinė istorija yra istoriškai - kritiško metodo šakos. Formų istorija gimė tarp vokiečių Šv. Rašto mokslininkų. Ji buvo pavadinta "Formgeschichte" vardu. Anglų kalba šis pavadinimas verčiamas "Form Criticism" — formų kritika. Formų istorija nagrinėja tikėjimo kraitį prieš jo įraštinimą Senojo ar Naujojo Testamento knygose. Taigi jo domesio centre yra žodinio tikėjimo kraičio, arba lobyno, formos — perdavimo būdai. Tuo tarpu redakcinė istorija — vokiškai "Redaktionsgeschichte" — nagrinėja įkvėptųjų knygų rašytinę kilmę — redagavimą ir įkvėptųjų rašytojų įnašą. Pavyzdžiui, Penkiaknygės suredagavimo istoriją iš keleto rašytų tikėjimo kraičio šaltinių Senajame Testamente ir Evangelijų suredagavimo istoriją Naujajame Testamente.

— Kokį vaidmenį ir svarbą Šv. Rašto studijoms turi archeologiniai tyrinėjimai?

— Archeologiniai tyrinėjimai liudija, kad Šv. Rašto pasakojimai apie įvykius — vietas ir asmenis — yra istoriški. Tiesa, archeologija neatkasė Mozės karsto ar Sandoros Skrynios lentų piliakalniuose, bet savo duomenimis rodo, kad Mozė nėra pramanas, o Sandoros Skrynia yra buvusi dykumos klajoklių dievybės Artumo ženklas. Šio amžiaus pradžioje Šv. Rašto istorinis fonas buvo labai miglotas. Aprašomi asmenys buvo piešiami ir vaizduojami kaip mūsų šventieji — išpažinėjai, kankiniai, mergelės. O šiurkštokas Senojo Testamento pranašų iššūkis apsispręsti už Dievo užmojį dabartyje turėjo viduramžių ir renesanso amžiaus išdailintą dvasinių rašytojų kalbą. Rytietiškos semitų aplinkos juose nebuvo nė krislo. Ką bekalbėti apie dėmesį istorinei raidai, kaitai, sąlygojusiai tikėjimo istoriją per septyniolika prieškristinių šimtmečių. Archeologija padeda išryškinti žmogiškąjį Šv. Rašto elementą. Mat ji atspindi istorijos raidą — Dievo kuriamos Bendrijos buitį ir poreikius.

— *Kokios būtų svarbiausios kryptys dabartinėse Šv. Rašto studijose? Kokios yra pagrindinės kontroversijos?*

— Klausimas labai platus. Bandykime jį atsakyti pavyzdžiu. Krypčių sąrašas gali likti tik sąrašu. Kaip pavyzdį imkime Mesijo sampratą ir laukimą Senajame Testamente. Dar neseniai Mesijo

samprata buvo laikoma vispusiškai atbaigta jau Dovydo amžiuje — X a. prieš Kristų. O Mesijo laukimo tarsi nesąlygojo istoriniai vingiai. Mat apie Mesiją buvo galvojama dogmatinės tezės rėmuose, o ne ilgaamžio laukimo požiūriu. Šiuolaikinė Šv. Rašto įžvalga apčiuopia Mesijo sampratoje ir laukime ilgaamžį poslinkį į ateitį su viltimi. Ir Mesijo samprata, ir jo laukimas atspindi ilgaamžę viltį, kad Dievas įvykdys savo Pažadą. Šiuolaikinė Šv. Rašto egzegezė ne tik atpažįsta Senojo Testamento mesianizmo istorines platumas ir gelmes, bet ir jo milžinišką įtaką Jėzaus supratimui Naujajame Testamente. Jėzus buvo Mesijas, arba Dievo Kristus, ne padrikų pranašysčių įvykdymu, bet kaip Tikrovė, kurios su ilgesiu buvo laukiama. Taigi Jėzus — Dievo Mesijas yra Tikrovė, kurioje Senojo Testamento viltis ir laukimas pasiekia pilnatvę. Jėzuje — Dievo Mesijuje — viltis ir laukimas tampa suprantami, nes jis patenkina vilties ir laukimo lūkesčius, rūpesčius, galimumus. Panašiai kaip javas yra grūdo tikrovė. Grūde slypi javas — kvietys, rugys, miežis; jave grūdas turi galimumų pilnatvę.

Šį dinamišką Mesijo ir jo laukimo supratimą liudija Naujojo Testamento mesijinių temų sintezė: Jėzus Kristus yra Naujasis Izraelis ir užbaigia Izraelio vaidmeni Dievo išganymo istorijoje. Kadangi Prisikėlusis Mesijas — Kristus yra savo sukurtoje Bendrijoje, ji yra Naujasis Izraelis. Likiminis Izraelio susitikimas su Dievu Jėzuje iš

Nazareto veda į lemiamą "eschatologinį (baigminį) įvykį" — krikščionybę.

Tas pat sakytina ir apie kitas svarbias Apreiškimo tiesas: paties Dievo samprata, išganymas ir nuodėmė nebuvo plytos, bet buvo išgyventi istorijoje. Nė jų negalima atskirti nuo istorijos raidos. Šv. Rašto Dievo samprata nėra atsaji, bet istoriška — su istoriniu reiklumu ir svarba.

Jau nuo maždaug 1870 m., iš pradžių Vokietijoj, o vėliau ir kituose Europos kraštuose, ėmė reikštis istoriškas Šv. Rašto aiškinimas. Šis sąjūdis turėjo daug bendro su protestantiška Apreiškimo samprata, būtent, kad tik Šv. Raštas yra patikimas Dievo žodis. Gaila, kad XIX a. užsklandoje šį sąjūdį apėmė bemaž ultraliberalinė, racionalistinė, tiktai istoriška ir antgamtę neigianti mada. Istorinė, o ne religinė Šv. Rašto prasmė užėmė mokslininkų dėmesį. Įdomu, kad nežiūrint filosofinio ir religinio skepticizmo Šv. Rašto atžvilgiu, šie mokslininkai ištobulino istoriškai kritišką metodą — priėjimą prie Dievo Knygos. Jų dėka buvo išlavinti filologiniai, egzegetiniai ir istoriniai įgūdžiai bei išmonė.

Popiežiui Leonui XIII esant šv. Petro įpėdiniu Romoje, o ypač po 1893 metų, katalikų egzegezė ir teologija, atrodo, pradėjo jausti šį ultraliberalinį ir racionalistinį Šv. Rašto studijų iššūkį. Leonas XIII savo enciklika *Providentissimus Deus* (1893; "Labai apvaizdus Dievas") skatino katalikų egze-

getus nesnausti, bet užsiangažuoti Šv. Rašto gynimui.

Dvi kryptys tarp katalikų egzegetų krinta į akis. Iš vienos pusės, imtasi didelių pastangų tyrinėti Šv. Raštą moksliškai, panaudojant archeologines, istorines ir filologines įžvalgas, ryšium su XIX a. racionalistine egzegeze. Iš kitos pusės, katalikų egzegetai pradėjo skaldytis į tris priešiškas grupes: 1. Status quo — trūks plyš ginti esamą padėtį, 2. Pažangiuosius — aiškinti Dievo Knygą naujų duomenų ir įžvalgų šviesoje, ir 3. Kraštutiniuosius — vaikytis naujoves, nes "nauja, taigi gera!". Grumtynės tarp šių trijų katalikų egzegetų grupių buvo persunktos kartėliu ir daugelio asmeniška kančia. Grumtynių išdava — nauja padėtis katalikų egzegėje: raidiškoji egzegezė atlieka meškos patarnavimą; žmogiškasis Šv. Rašto elementas, deramai pažintas ir įvertintas, veda į Dievo žodžio prasmę. Tikrai, geri daiktai daug kainuoja! Katalikų egzegetų sankirtis išryškino naujus galimumus.

Mūsų visuomenė, kaip liudija nesenos kontroversijos šiame *Draugo* priede, pakartoja, o gal geriau pasakius, išgyvena šį sankirtį pavėluotai — bemaž šimtmečiu vėliau.

Šiuolaikinė katalikų egzegezė naudojasi sankirčių išdirbtu mokslišku priėjimu prie Šv. Rašto, t.y. istoriškai - kritišku metodu. Juo remiasi ir Popiežiškasis Šv. Rašto institutas Romoje ir Jeruzalėje naujų Šv. Rašto specialistų ruošime. Ultraliberalinė ir racionalistinė teologija su savo prielai-

domis nebėra kliūtimi, nes ji tapo savo pačios filosofinių prielaidų auka. Galima labai džiaugtis, kad nūdien egzegetai — giliai tikintys katalikai, protestantai ir žydai — bendradarbiauja Šv. Rašto tyrime. Randama labai daug bendros kalbos ir keičiamasi įžvalgomis. Daug kur ne tik kalbama, bet ir ruošiama Bendra Knyga — Biblija.

Pijus XII 1943 rugsėjo 30 enciklika "Dieviškai Dvasiai įkvepiant" *(Divino Afflante Spiritu)* oficialiai įteisino istoriškai - kritiško metodo išmonę ir įgūdžius. Ji pareiškia, kad suprasti tai, ką nori pasakyti Dievas savo Knygoje, reikia suprasti įkvėptojo rašytojo žodžius. Šv. Rašto "aiškintojas būtinai *privalo* keliauti dvasioje į anuos tolimus praeities šimtmečius ir pasinaudoti duomenimis iš istorijos, archeologijos, etnologijos ir kitų mokslo šakų, kad susipažintų su literatūrinėmis formomis (žanrais), kurias ano ankstyvojo laikotarpio autoriai galėjo panaudoti ir naudojosi" (DAS 39 pstr.) savo raštuose tiesai išreikšti. Pijus XII moko, kad ne tik pageidautina, bet būtina naudotis istorija, archeologija, senovės raštija. Žmogiškųjų Šv. Rašto autorių pažinimas veda į vispusiškesnį Dievo Knygos supratimą.

Popiežiškoji Šv. Rašto komisija 1964 balandžio 21 paskelbė "Paaiškinimą apie istorinę Evangelijų tiesą" *(De historica Evangeliorum veritate)*, kuriame skaitome: "Labai džiugu, kad nūdien Bendrija gali skaičiuoti tiek daug ištikimų sūnų su tais įgūdžiais Šv. Rašto srityje, kurių reikalauja da-

bartinis laikotarpis ... Katalikas egzegetas, Bendrijai vadovaujant, privalo panaudoti visus šaltinius, kurie padeda suprasti šventąjį skaitinį ...".

O Vatikano II Susirinkimo dogminė konstitucija "Dievo Apreiškimas" *(Verbum Dei)*, 1965 lapkričio 18, aiškiai moko: "Pasinaudodamas žmonėmis, Šv. Rašte Dievas kalba žmonių būdu. Todėl šventųjų knygų aiškintojas, norėdamas įžvelgti, ką tąja kalba jis nori mums pasakyti, privalo stropiai ištirti, ką šventieji rašytojai iš tikrųjų turėjo mintyje ir ką Dievas teikėsi jų žodžiais išreikšti.

Šventųjų rašytojų minčiai suprasti, tarp kitų dalykų, reikia atsižvelgti ir į "literatūrinę formą". Juk tiesa pristatoma ir išreiškiama skirtingu būdu, žiūrint, ar skaitinys yra koks istorinis aprašymas, ar pranašystė, ar poezija, ar dar kitoks. Taigi aiškintojas turi žiūrėti, ką šventasis rašytojas tam tikrose aplinkybėse, savo meto bei kultūros sąlygose, norėjo išreikšti ir išreiškė tada vartotomis formomis. Norint tinkamai suprasti, ką šventasis autorius norėjo raštu pasakyti, reikia deramai atkreipti dėmesį į to meto galvojimo, kalbėjimo, pasakojimo būdą ir to amžiaus žmonių tarpusavio bendravimo papročius" (III, 12).

Ši ilga Bendrijos mokymo apie Šv. Rašto aiškinimą santrauka rodo, kad istoriškai - kritiško metodo kontroversija buvo labai aitri. Ji dar teberusena mūsuose, nes Bendrijos mokomą istoriš-

kai - kritišką metodą Šv. Rašto studijose nenorima priimti, bet ginama savo pačių Dievo Knygos samprata. Mūsų visuomenėje, bent šiuo metu, istoriškai - kritiško metodo klausimas, arba istoriškai - kritiškas priėjimas prie Šv. Rašto prasmės yra pagrindinė kontroversija.

— *Kaip yra atsekami ir skirstomi Jėzaus žodžiai — pvz. tie, kurie tikrai kilo iš Jo paties lūpų, ir kurie buvo ankstyvosios Bažnyčios atkurti iš žodinės Jėzaus gyvenimo tradicijos?*

— Turime keturias Evangelijas — Mato, Morkaus, Luko ir Jono — Naujajame Testamente. Jos yra viena kitai labai panašios ir viena nuo kitos labai skirtingos. Jėzaus darbai ir žodžiai Evangelijose yra daugiasluoksniai, nes atspindi trejopą istorinę padėtį: 1. Paties Jėzaus gyvenimą — ką jis padarė ir pasakė savo viešosios veiklos metu, 2. Pirmykštės Bendrijos dešimtmečius — Prisikėlusiojo darbai ir žodžiai išganymo skelbime, ir 3. Evangelistų mokymą — Prisikėlusiojo darbai ir žodžiai rašytiniame pasakojime. Jėzaus darbus ir žodžius dera lyginti su brangiu deimantu. Deimantas kintančioje šviesoje sušvyti nauja nuostaba. Tie patys Jėzaus darbai ir žodžiai naujame Bendrijos ir Evangelistų poreikių žaizdre sušvito nauja nuostaba — prasme. Ką girdime Evangelijoje? Jėzaus žodžius? Bendriją? Evangelistus? Ar visi, Jėzui priskiriami, darbai ir žodžiai yra tik-

rai Jėzaus? Kurie Jėzui priskiriami žodžiai yra iš jo viešosios veiklos? Pokalbio rėmai yra perdaug riboti, kad vispusiškai atsakius į šį labai įdomų ir svarbų klausimą.

— Šiuo metu, atrodo, yra intensyviai studijuojami Jėzaus palyginimai — teigiama, kad juose net labiau negu pamokymuose Jėzus atskleidžia Dievo kvietimą žmogui ir parodo, koks Dievas yra. Ar Jūs domitės šiuo tyrinėjimo lauku?

— Smagu, kad duodate apčiuopiamą Jėzaus žodžių pavyzdį. Jėzaus palyginimai yra ir tikinčiųjų, ir mokslininkų pomėgis. Jūsų pastaba yra labai taikli. Jie atskleidžia tiesioginį Jėzaus kvietimą Tėvo vardu gyvenime pasimetusiam ir pailsusiam žmogui.

Jėzaus palyginimai atspindi paties Viešpaties viešosios veiklos aplinkybes ir sąlygas. Viešpats Jėzus buvo nuostabus mokytojas. Jis mokė palyginimais ir atlaidų Tėvo kvietimą grįžti atgaila išreiškė patraukliu vaizdiniu pasakojimu iš gyvenimo. Tokiu būdu jis šnekinte prašnekino žmones gyvenimo raizgyne, nejučiomis "viliodamas" juos apsigalvoti ir apsispręsti, kur yra prasmė ir laimė. Palyginimai yra pasakojimo deimančiukai. Kartą išgirdę palyginimą apie sūnų palaidūną (arba dukrą palaidūnę!), gailestingąjį svetimtautį samarietį, moterį, su lempa ir šluota ieškančią

pamesto pinigėlio, negalime jų užmiršti. Nejučiomis jie "vilioja" mūsų mintį ir širdį klausti: Koks yra Dievas? Nieku būdu jis nėra policininkas! Dievas ieško žmogaus, ieško paklydusio, juo rūpinasi ir kviečia būti Dievo rankomis, kojomis, širdimi... Jėzus buvo nuostabus mokytojas! Istoriškai - kritiško metodo puoselėtojai daro išvadą, kad palyginimai yra pati tikriausia Jėzaus žodžių uoliena.

Nesunku pastebėti, kad palyginimai yra daugiasluoksniai, nes jie atspindi ir pirmykštės krikščionių Bendrijos bei Evangelistų Jėzaus žodžių panaudojimą. Pavyzdžiu imkime palyginimą apie sėjėją (Mk 4, 1-20). Jame yra dvi dalys: palyginimas ir išaiškinimas. Palyginimu pats Jėzus kreipėsi į savo klausytojus Tėvo vardu, o išaiškinimu Jėzaus Kristaus Bendrija ir Evangelistai išaiškina įvairovę tarp krikščionių — Jėzaus mokinių. Būdinga, kad išaiškinime palyginimas nebėra grynas pasakojimas. Jame reiškiasi alegorija — alegorizavimas. Palyginimas Jėzaus lūpose buvo vienaprasmis, o mūsų skaitomoje Evangelijoje jis jau turi alegorinį daugiaprasmiškumą. Jėzus kalbėjo apie žmogaus imlumą, o išaiškinimas duoda prasmę ir sėjėjui, ir sėklai, ir dirvai.

— *Turbūt patys painiausi ir sudėtingiausi klausimai Šv. Rašto mokslininkams yra tie, kurie liečia oficialiai paskelbtas ir dogmatiniu būdu*

aptartas krikščioniškojo tikėjimo tiesas. Pavyzdžiui, vienas teologijos profesorius išsitarė, neatsistebįs, kodėl, nesvarbu kokia tema jis būtų pakviestas kalbėti platesnei auditorijai, diskusijose klausytojai iškels, kaip labiausiai jiems rūpimą klausimą, Jėzaus prasidėjimo iš Mergelės dogmą. Kodėl, Jums atrodytų, tikintiesiems ši tema aštri? Ar katalikams Šv. Rašto mokslininkams ši dogma irgi svarbi, kaip studijų objektas? Ar jų gilinamasi į Viešpaties Prisikėlimo paslaptį ir ar yra kilę naujų įžvalgų, pagrįstų Naujojo Testamento duomenimis?

— Šv. Rašto mokslininkas yra žmogus su išmone ir įgūdžiais savo srityje. Savo pasiruošimu jis tarnauja Bendrijai, padėdamas atskleisti Šv. Rašto skaitinių prasmę. Dogmatiniu būdu aptartus Šv. Rašto skaitinius galima suskaičiuoti ant rankos pirštų. Jų nėra daug. Pavyzdžiui, Tridento Susirinkimas įsakmiai kalba apie Jėzaus eucharistinius žodžius, apie Krikštą (Jn 3, 5), apie Atgailos Sakramentą (Jn 19, 20-23); Vatikano I Susirinkimas kalba apie apaštalo Petro pirmumą — primatą tarp apaštalų (Mt 16, 17-19; Jn 21, 15-17). Labai svarbu skirti *dogmatinius* Bendrijos nuosprendžius nuo *direktyvų* — sveiko proto gairių, nes "aiškintojų uždavinys yra ... stengtis pilniau suprasti ir išdėstyti Šv. Rašto mintį, kad tos tarsi parengiamosios studijos padėtų bręsti Bendrijos sprendimui" (VD III, 12). Bendrijos direktyvos

yra sveiko proto gairės — nurodymai, o ne neklaidingi apreikštosios tiesos aptarimai. Popiežiškoji Šv. Rašto komisija tarp 1905 - 1915 metų davė daug direktyvų katalikų egzegetams. Nūdien ta pati Komisija anas direktyvas laiko atgyvenomis.

Bendrija yra Apreiškimo kraičio saugotoja ir aiškintoja. Šv. Raštas yra Apreiškimo veidrodis. Bendrija turi ir užduotį, ir galią aptarti skaitinių prasmę Šv. Rašte ryšium su tikėjimu ir dorove. Tačiau Bendrija neaptarė ir neaptaria nei gramatikos, nei sintaksės, nei knygų autorystės, nei istorijos, nei geografijos, nei chronologijos . . . Apčiuopiamai kalbant, Bendrija nėra oficialiai aiškinusi 99% Šv. Rašto skaitinių prasmės. Šį uždavinį ji patiki atidžiam egzegetų triūsui, išmonei ir įgūdžiams. Pravartu turėti omenyje, kad egzegetų žodžiai nėra tolygūs su Dievo Knygos žodžiais.

Duodate du pavyzdžius: Jėzaus prasidėjimą iš Mergelės ir Prisikėlimą. Šios tiesos yra pagrindinės tikėjimo paslaptys. Nenuostabu, kad jas norima suprasti ir perimti XX a. poreikių fone. Todėl jos yra labai svarbios ir tikintiesiems, ir mokslininkams. Teko sužinoti, kad "Krikščionis Gyvenime" knygų serijos leidėjas, prel. dr. Vytautas Balčiūnas, ruošia spaudai Jurgio Strazdo, pasauliečio iš Toronto, išverstą J. Fitzmyer *Kristologinį Naujojo Testamento katekizmą.* Nėra abejonės, kad jo puslapiuose bus kalbama ir apie Jėzaus prasidėjimą iš Mergelės ir Prisikėlimą.

— Kokios Šv. Rašto tyrinėjimo problemos ir temos Jus Patį labiausiai domina?

— Mano asmeniškų studijų dėmesiu nuo pat pradžios buvo Penkiaknygė — Pentateuchas — pirmosios penkios Senojo Testamento knygos. Turiu apgailestauti, kad dėstymas dažnai verčia būti "Barbe tridarbe". Dėstau apie abu Testamentus. Laimei, vasaras galiu praleisti savo srityje ir net skirti laiko Artimųjų Rytų archeologijos gilesniam pažinimui.

— Išleidęs "Raktą į Naująjį Testamentą" ir "Rakto į Senąjį Testamentą" pirmąją dalį, prie ko dirbate dabar? Ar dar teberuošiate "Rakto į Senąjį Testamentą" kitas dalis, ar jos jau pakeliui į spaustuvę? O kokius užsimojimus turite ateičiai?

— Antroji *Rakto į Senąjį Testamentą* dalis su antrine antrašte "Karaliai ir Pranašai" turėtų pasiekti skaitytojus šių Kalėdų proga. Ją spausdina Nekalto Prasidėjimo Seserų spaustuvė, Putname, CT. Trečioji dalis yra dar tik rankraštyje. Beje, jos turiniu yra žydija po tremties Babilonijoje — VI-I prieškristiniai amžiai. Jos antrinė antraštė — "Tiltai ar Sienos?" Ką toliau rašysiu? Dievulis žino! Norėtųsi tęsti *Šv. Rašto kraštuose* kelioninę studiją ryšium su Tautų apaštalo Pauliaus kelio-

nėmis ir pačia Šventąja Žeme. Įdomu, kas būtų svarbu ir įdomu Jūsų priedo skaitytojams?

— *Kuriuos dalykus šiuo metu dėstote Manhattan kolegijos religinių studijų fakultete? Ar gyvai vyksta pasikeitimai žiniomis ir įžvalgomis tarp Jūsų kolegų Šv. Rašto mokslininkų ir teologų? Ar į savo studentus galite žvelgti su viltimi, kad ir jų įnašas į Šv. Rašto tyrinėjimą ir aplamai į krikščioniškąją teologiją bus reikšmingas? Kas jiems labiausiai svarbu ir ko jie siekia sau iš Šv. Rašto ir teologinių studijų?*

— Šį semestrą dėstau tris kursus: apie Šv. Raštą bendrai — įvadinį kursą, apie Likiminį Senojo Testamento Įvykį — tematinį kursą, ir įvadinį kursą apie islamą. Manhattan College yra tarptautinė. Šiuo metu gausu studentų iš musulmonų kraštų. Bandau užpildyti spragą. Beje, kursu domisi ir krikščionys ir žydai studentai.

Studentais gėriuosi. Jie yra iš 18 kraštų ir poros tuzinų valstijų. Tai būsimieji gydytojai, mokytojai, inžinieriai, ekonomistai . . . Mano dėstomus kursus studentai patys pasirenka. Dėstymas man yra pokalbis su jaunąja karta apie Knygą, kuri rašo apie tai, kas yra, pasakodama apie tai, kas buvo. Apvaizdusis Dievas neleidžia sustabarėti.

Daugumas studentų baigia Kolegiją bakalaureatu. Turime ir magistro laipsniui programą Reli-

gijos studijų skyriuje. Šv. Raštas yra humanitarinių mokslų sritis.

Dalyvauju keletoje Šv. Rašto mokslų draugijų: Catholic Biblical Association of America, Society of Biblical Literature, American Schools of Oriental Research ir College Theology Society. Na, ir mūsiškėje Lietuvių Katalikų Mokslo Akademijoje. Mokslų draugijos sudaro sąlygas studijiniams sambūriams ir padeda būti *au courant* Šv. Rašto srityje. Pereitą vasarą turėjau progos dalyvauti tarptautiniame poros savaičių seminare, Hartford, CT, mieste ryšium su krikščionių ir musulmonų studijiniu sambūriu.

— *Dabar leiskite paklausti ir labiau spekuliatyvinių klausimų, liečiančių mūsų pačių, kaip savo laiko žmonių, santykį su Šventuoju Raštu. Pavyzdžiui, ar negali būti, kad Šv. Rašto, kaip Dievo žodžio savo tautai samprata nėra taip lengvai sugriebiama, kai atsižvelgiama į tai, kiek daug Senajame Testamente yra įjungta žmogiškosios patirties — ne tik atpasakojama nuolatiniai tautų tarpusavio karai su neišpasakytom žiaurybėm (Jozuės, Teisėjų, Karalių knygose), siūlomas kartais labai jau pragmatiškas požiūris į gyvenimą, susijęs su Artimųjų Rytų smulkių prekybininkų visuomenės morale (Patarlių knygose), lyriškai jautriai švenčiama žemiškoji meilė tarp vyro ir moters (Giesmių Giesmėje). Kokia prasme šita nuostabiai plati skalė — temų, motyvų, istorinių*

įvykių — yra Dievo žodis? Ar Senasis Testamentas turi jungtį pats savyje, ar tą jungtį jam suteikia jo klausytojo tikėjimas?

— Šiuo klausimu paliečiate pačią tikėjimo Knygos šerdį. Dievas, prašnekindamas mus per žmones, tapo labai žmogiškas. Senajame Testamente jis kalba hebraiškai ir aramaiškai per žydus, o Naujajame — graikų kalba. Žmogiškoji patirtis sąlygoja tikėjimo Knygos įkvėpimą, žmogiškoji patirtis sąlygoja jos aiškinimą. Šv. Raštas labai žmogiškas — *necenzūruotai* žmogiškas.

Hebrajai buvo semitai ir Artimųjų Rytų gyventojai. To negalima išleisti iš minties. Sunaikinimas ir žiaurumai Dievo vardu užgauna nūdienį skaitytoją. Nejaugi Dievas buvo ar gali būti toks žiaurus? Labai svarbu skirti Dievą ir žmonių Dievo supratimą net paties Dievo Knygoje. Mat net įkvėptųjų autorių Dievo samprata yra žmogiška. Joje gausu semitiškumo iš Artimųjų Rytų. Senojo Testamento Dievas yra tas pats Kūrėjas ir rūpestingas Tėvas, kurį mes garbiname. Žmonių požiūris keitėsi. Paimkime pavyzdžiu saulę. Ta pati saulė yra skirtinga ryto metą, vidudienį ir vakare, nes mūsų "požiūris" yra skirtingas.

Patarlių knyga atspindi pasitikėjimą gyvenimu, paremtą sveiko proto išmone ir įgūdžiais. Teigiama, kad gyvenimas gali būti darnus, nes turi logiką: du plius du yra visuomet keturi! Todėl ir pataria: mokykis iš gyvenimo! *Patarlių* knyga

priklauso Senojo Testamento išminties raštijai. Jos turiniu yra žmogaus siekis būti darnoje su savimi ir su aplinka. Šalia *Patarlių* knygos yra ir *Jobo* knyga — drama. Ji verčia giliai susimąstyti. Mat gyvenimas yra daugiau negu logika: du plius du dažnai yra penki! Teisusis Jobas turėtų būti ir sveikas, ir turtingas, ir išmintingas pagal *Patarlių* knygos išmonę ir įgūdžius. Tačiau išgyvena baisią tragediją. *Jobo* knyga rašo apie kūrinį nerime: kūrinys šaukia Kūrėją pasiaiškinti. Už šio iššūkio slypi žmogaus gyvenimo — prasmės ir laimės paslaptis. Gimstama gyventi, o reikia mirti! Kieno rankose yra žmogaus likimas? Kas duoda drąsą gyventi mirties šešėlyje? Abi knygos — *Patarlių* ir *Jobo* — priklauso išminties raštijai. Abi turi Artimųjų Rytų foną. Tačiau jų dėjimas krūvon ir keliami būtiniai klausimai viršija kaimynų raštiją.

Giesmių giesmės knyga yra apie vyro ir moters meilę. Nėra abejonės, kad ši poezijos pynė turi ryšius su vedybų šventimu tarp izraeliečių. Ja lyriškai švenčiama vyro ir moters meilė. Jūsų žodis "švenčiama" yra labai taiklus ir naudotinas prasmės bei laimės sampratoje. Būdami lietuviai, mokame švęsti religines ir tautines šventes, bet nemokame *švęsti* savo kalbos, papročių, prasmės. *Giesmių giesmė* liudija Senojo Testamento prasmės ir meilės šventimą. Vyro ir moters meilės tematika išreiškiama Dievo ir Tautos — žmonijos ir pavienio žmogaus — meilės ryšys. Iš tikrųjų Šv. Raštą galima sutraukti į tris žodžius:

Dievas myli žmogų! Tačiau tam išreikšti reikia įvaizdžio. Ar bereikia gilesnio ir patrauklesnio įvaizdžio kaip jautrioji ir jaudrioji vyro ir moters meilė *Giesmių giesmėje?*

Šv. Raštas turi plačią temų ir motyvų skalę. Ji, kaip ir žmogiškoji patirtis, yra daugiasluoksnė ir daugiaskarė. Tačiau visas temas ir motyvus į vieną jungia Dievo užmojis ir veikla Šv. Rašto bendrijos — žmogiškos patirties fone. Drįsčiau rišti visą Senąjį Testamentą į dvi temines gijas: 1. *Išganymo,* arba tikėjimo išganymu, temą, ir 2. *Žmogaus kūrybiškumo,* arba atsakomybės pajutimo už save ir pasaulį, temą. Išganymo istorijos tema skaitinys po skaitinio išryškina Dievo rūpestį žmogumi bėdoje ir žmogaus Dievo ilgesį ir ieškojimą savo bejėgiškume. Šv. Rašto žmogaus kūrybiškumo tema yra itin nuostabi. Kūrėjas moko žmogų - kūrinį imti, kad pajėgtų — kad išmoktų! — duoti. Kūrėjas lydi kūrinį, mokydamas jį duoti, tapti jo "paveikslu ir panašumu". Senojo Testamento "žmogus" gauna Sodą, Žemę, Pažadą . . . , kad neštų palaimą pasauliui. Taigi tematinė Senojo Testamento jungtis yra jo teminės gijos. Raskite pasaulio raštijoje kitą knygą, rašytą per 1300 metų, su tokia tvirtai nuoseklia tematika!

— Ar žydiškasis - krikščioniškasis Šv. Raštas turi visuotinę reikšmę ir pasaulinei kultūrai, paliekant tuo tarpu nuošaly faktą, kad tikintie-

siems jis yra jų tikėjimą paliudijantis dokumentas? Pavyzdžiui, kanadietis literatūros teoretikas ir taip pat Šv. Rašto mokslininkas Northrop Frye aptaria Šv. Raštą, kaip enciklopedinį veikalą, kuriame sutelpa visa kosmoso istorija, nuo jo pradžios, arba sukūrimo, iki jo eventualios pabaigos. Pasak Frye, Šv. Rašto reikšmė ir įtaka pasaulinei literatūrai yra neišmatuojama, nes jis yra didžiausias visos Vakarų civilizacijos vaizdinių sistemų šaltinis. Ar Jūs taip pat būtumėte linkęs manyti, kad Šv. Raštas turi nepamainomą vertę ir mūsų laikų, sekuliariniam pasauliui? Jeigu taip, kaip ją aptartumėte?

— Čia labai įdomus klausimas! Tikintiesiems Šv. Raštas yra tikėjimo Knyga, o pasaulinei raštijai religinis šedevras. Neklysiu teigdamas, kad Šv. Raštas yra labiausiai skaitoma knyga pasaulyje. Pavyzdžiui, pagal American Bible Society, protestantų draugijos statistinius duomenis, 1983 m. buvo išplatinta 9,044,800 Knygos egzempliorių 1,785 skirtingomis kalbomis. Tai tik Jungtinių Amerikos Valstybių protestantų Knygos draugijos duomenys. O kur katalikų ir žydų domėjimasis Šv. Raštu! Be to, europiečiai neatsilieka nuo Naujojo Pasaulio tikinčiųjų.

Kodėl Šv. Raštas domina žmoniją? Ar pats Šv. Raštas domina? O gal tik dėl to, kad jis piršte įperšamas? Pats Šv. Raštas žmoniją domina.

Neveltui Sovietų Sąjunga Šv. Raštą laiko pavojingu ir draudžia jį net giminėms atvežti.

Šv. Raštas domina žmoniją, nes prašnekina kiekvieną skaitytoją būtiniais klausimais. Pasakojimas apie Abraomą įasmenina bendrijinę ir visuotinę Senojo Testamento savimonę — tikėjimą Dievu — ir kelionę su Dievu į pažadėtą, bet nepažįstamą ateitį.

Vakarų žmogus turi du pasakojimus apie gyvenimo prasmę ir laimę: apie Abraomą ir Odisėją. Taigi save įasmeninama dviem visuotiniais asmenimis: šventraštiniu ir graikiškuoju. Abraomas atspindi tikinčiojo — žydo, krikščionio, musulmono odisėją — kelionę ateitin, kuri jam yra Dievo pažadėta, bet lieka jam nepažįstama. Tuo tarpu Odisėjas atspindi žmogaus kaip žmogaus "odisėją" — grįžimą į namus — "Itaką". Namai be ateities žmogaus nepatenkina. Šv. Rašto istorijos samprata yra visuotinesnė negu graikiškoji. Mat ji yra linijinė, o graikiškoji tik ciklišką.

Pasakojimas apie "gera ir pikta" Šv. Rašte turi visuotinumo akiratį. Įvaizdžių pagalba, *Pradžios* knygoje (3,1—11) aprašoma nuostabi žmonijos pradžia ir įžūlus nuosprendis būti "kaip Dievas" ir apspręsti kas yra "gera ir pikta". Ir vaikas, ir išminčius pajėgia šį pasakojimą perimti ir atpažinti pikto — žmogaus įžūlumo, arba nuodėmės, raidą. Būdinga, kad pasakojimas nenaudoja net žodžio "nuodėmė", bet savo turiniu išreiškia, kas yra nuodėmė ir kaip ji reiškiasi žmogaus gyvenime.

Ji yra ne tik psichologiškai galima, bet ir yra tikroviška žmogaus patirtis. Dievo kreipinys į žmogų "Kur tu esi?" yra būtinis žmogaus nerimas "Nugi dabar! Ką aš užtaisiau?" Hebrajų kalba šis Dievo kreipinys yra tik žodelytis: *ajjeka!* Bet jo prasmės nesutalpina net storiausios knygos.

Šv. Raštui yra būdinga istoriją ir žmogaus gyvenimą suprasti kelionės įvaizdžiu ir sąranga. Išėjimas iš Egipto — ėjimas per Sinajaus dykumą — įėjimas į Palestiną yra likiminis Senojo Testamento Įvykis. Jis ne tik padeda suprasti istorinę žydų kelionę XIII a. prieš Kristų, bet ir asmenišką nūdienio žmogaus gyvenimą. Gyvenimas yra kelionė. Ypač mūsų tautos išgyvenimas daro aną istorinį įvykį artimą mums: išėjimas iš Tėvynės — ėjimas per patirties dykumą — įėjimas į ... Šv. Raštas turi antropologinę — žmogiškai visuotinę prasmę.

O ką bekalbėti apie Dievo teismą — atleidimą Šv. Rašte. Dievas teisia atleisdamas ir atleidžia teisdamas. Atleidimu sukuriama visiškai naujutėlė padėtis tarp teisiamojo ir Teisėjo. Teismas, kuris alsuoja kerštu, iššaukia kerštą, o atleidimas sukuria nelauktus galimumus.

Kaip aptarčiau Šv. Raštą? Ar gali vispusiškai aptarti tikėjimą, viltį, meilę, atleidimą? Ar galima vispusiškai aptarti žmonijos ir pavienio žmogaus vingius į prasmę ar laimę? Šv. Raštas yra Dievo *Atsiminimai* apie savo rūpestį žmogumi bėdoje ir žmogaus prasmės ir laimės ilgesį — ieškojimą.

— Koks būtų statusas tada kitų kultūrų šventųjų raštų — indų, kiniečių? Kodėl šventieji raštai, kaipo tokie, iš vis yra reikalingi žmogiškoms visuomenėms ir kultūroms?

— Religija yra Dievo ieškojimas, o tikėjimas — atliepimas Dievui, besirūpinančiam žmogumi bėdoje. Šventieji kinų, indų, japonų raštai atspindi ilgaamžį žmonijos Dievo ieškojimą. Būdinga, kad religija yra tų tautų kultūrinės buities siela. Religija — bendravimo su Dievu ieškojimas turi šaknis spontaniškame nuostabos ir bėdos išgyvenime. Todėl galima būtų kalbėti apie žmonijos religinę savimonę — nuostabos ir bėdos išgyvenimą — ir jos istoriją šventuose raštuose.

Aplinka — visata ir patirtis sąlygoja Dievo nuojautą ir nuovoką žmoguje. Gamta ir gyvenimas "prašnekina" žmogų ir jam "apreiškia" būtinius ir likiminius klausimus.

Tikėjimas turi šaknis įvykiuose. Šv. Raštas liudija, kad Dievas įsijungė į istoriją. Žydai ir krikščionys tiki, kad atliepimas Dievui turi istoriją ir yra įraštintas Knygoje. Būdinga, kad musulmonai krikščionis ir žydus laiko "Knygos Tauta".

Vatikano II Susirinkimo pagarba kitoms religijoms yra labai būdinga. Dievas yra tas, "kuris trokšta, kad visi žmonės būtų išganyti ir pasiektų tiesos pažinimą" (1 Tim 2, 4).

— Be abejo, kiek tai liečia mus krikščionis, mūsų Šv. Raštas mums yra patiės tikėjimo pagrindas — tai lyg rodytų, kad ir visais amžiais vykdomas jo studijavimas galutinai yra vedamas noro Dievo ir žmogaus santykio paslaptį geriau suvokti ir jos tikrovėje dalyvauti. Bet yra žmonių, kurie baiminasi, kad Šv. Rašto tyrinėjimas silpnina ir griauna tikėjimą. Ar šitas priekaištas yra kiek pagrįstas, ar čia tik dar vienas pavyzdys, kaip mums lietuviams visokią dvasinę kaitą, atrodo, yra lemta išgyventi gerokai vėliau už likusį pasaulį — pvz. ar mums čia tik dabar gal pasikartos ta tikėjimo krizė, kurią Vakarų Europa perėjo 19 šimtmety, kai jai atrodė, kad mokslas griauna Šv. Rašto autoritetą?

— XIX a. buvo pirmūnų amžius Šv. Rašto istoriškai - kritiškose studijose. Būdami racionalizmo ir ultraliberalinės teologijos užburti, protestantų egzegetai nevisuomet pajėgė atskirti savo amžiaus prielaidas nuo Šv. Rašto tiesos. Nežiūrint to, reikia pripažinti, kad jie ištobulino istoriškai - kritiškąjį metodą Šv. Raštui nagrinėti. Esame XX a. vaikai. Mokomės iš praeities klaidų. Baiminimasis dėl galimos tikėjimo krizės yra tik priedanga. O gal net tingumo apraiška. Tikėjimas niekuomet nėra nuogas žinojimas, bet žinojimas su pasitikėjimu, — žinojimas, kad Dievu galima pasitikėti.

— *Ar sakytumėte, kad lietuvių tarpe Šv. Rašto pažinimas yra pakankamas, tiek kiek jis reikalingas krikščioniškųjų tikėjimo tiesų pasisavinimui, liturgijos prasmingam vykdymui ir išgyvenimui, bendruomeninio gyvenimo teisingesnėms formoms ir viltingai krypčiai?*

— Mūsų tauta myli Šv. Raštą — Dievo žodį. Kas galėtų vispusiškiau išreikšti Dievo žodžio pagrindinę temą — Dievo rūpestį žmogumi kaip lietuvių pakelės Rūpintojėlis! Paties Šv. Rašto pažinimas mūsuose nebuvo puoselėjamas. Nebuvo tam laiko, paruoštų žmonių, priemonių . . . Be to, išgyvenome ir išgyvename netikrumą Tėvynėje, tremtyje, išeivijoje.

Reikia džiaugtis išeivijos kūrybingumu. "Krikščionis Gyvenime" knygų serijos leidėjas prel. dr. V. Balčiūnas, Chicagos Šv. Rašto studijinės vakaronės, sesuo Ona Mikailaitė Toronte, sesuo Ignė Marijošiūtė Hartforde, CT, spauda — *Draugo, Darbininko, Aidų, Ateities* puslapiai tai liudija. Jaučiama teigiamas poveikis puoselėti Šv. Rašto pažinimą. Ateitininkai ir skautai patys daug laimėtų ir būtų dideli talkininkai, kurdami Šv. Rašto pažinimo židinius savo veiklos sąrangoje. Jie galėtų įnešti daug šviežumo į parapijų gyvenimą. Mūsų kunigų skaičius išeivijoje mąžta. Be to, jiems neįmanoma skirti nei laiko, nei jėgų šiam tikslui, nes jų sielovadinis rūpestis matuojamas ne parapijos, bet vyskupijos (ar net valstijos!) ribomis.

— Kodėl, Jūs manytumėte, iš lietuvių tiek mažai iki šiol atsirado žmonių, kurie rinktųsi Šv. Rašto studijas? Kunigų daugiausia turbūt yra turinčių kanonų teisės doktoratus, yra ir istorikų, o Šv. Rašto specialistų — vienas kitas? Ar tai neturi įtakos ir bendram mūsų religinio supratimo lygiui lietuviškoje visuomenėje?

— Į šį klausimą neturiu atsakymo. Galbūt su juo reikėtų klibinti tuos, kurie turi platesnį akiratį mūsų visuomenėje. Viena mane džiugina: Tėvynės kunigų nagingas darbštumas. Džiaugiamės jų verstu Naujuoju Testamentu ir Psalmynu. Kun. Č. Kavaliauskas, kun. V. Aliulis ir kun. A. Liesis yra verti didelės pagarbos ir dėkingumo. Nors ir būdami toli nuo Šv. Rašto studijų centrų bei atskirti nuo Vakarų pasaulyje daromos pažangos jo pažinime, jie atlieka didelius darbus.

— Kaip galėtumėme Šv. Rašto pažinimą geriausiai toliau ugdyti? Lietuviams, basidomintiems Šv. Raštu, kokius autorius svetimomis kalbomis labiausiai rekomenduotumėte?

— Atrodo, kad mūsų visuomenei padėtų teigiamas poveikis spaudoje, šeštadienio mokyklose, studijų būreliuose, jaunimo stovyklose... Neužtenka apie vertybes kalbėti, reikia jas ir sudabartinti. Šv. Rašto turinys — Dievas myli žmogų!

— yra Kristus. Ne tiesų ryšulys, bet Asmuo. Kristaus pažinimas be Šv. Rašto yra lėkštas. Mūsų išeivija yra įgudusi naudotis daugeliu svetimų kalbų. Šio pokalbio rėmuose būtų lengva prašauti pro šalį, bandant nurodyti autorius ar knygas apie Šv. Raštą. Turime savo kalba Jurgio Strazdo verstą knygutę *Imk ir Skaityk!* Knygutės autorius — I. Havener. Ją išleido "Krikščionis Gyvenime", Putnam, CT. Tai yra puikus įvadėlis į Šv. Rašto skaitymą ir knygas apie Šv. Raštą. Be to, šiame krašte yra labai populiarus žurnalas, vardu *The Bible Today.* Adresas: The Liturgical Press, Collegeville, MN 56321. Kiekvienas numeris aprašo keliolika veikalų apie Šv. Raštą anglų kalba.

— *Dabar gal kiek labiau poleminis klausimas. Į Senąjį Testamentą buvome įpratę žiūrėti, kaip į išskirtinį, jokiam kitam literatūriniam žanrui neprilygstantį žydų tautos istorijos dokumentą, kadangi per jį kalba apreiškimas. Tačiau dabar, kada vis labiau vystosi Artimųjų Rytų ankstyvųjų civilizacijų studijos, matome, kad žydai nebuvo apsaugoti nuo įtakų iš šalies, nuo sąlyčių su pagoniškomis kultūromis. Kartais jie naudojo tų pačių mitų variantus; jų pasaulėjauta daug kur rėmėsi elementais, būdingais tos pasaulio srities socialinei sąrangai, pvz. valdovo ir paval-*

dinio santykis buvo ir žydų panaudotas Dievo pergyvenimui išreikšti. Ar Šv. Rašto autoriai šitokias paveldėtas kultūrines sampratas ir nuotaikas aktyviai keitė, kad jomis geriau išreikštų Senojo Testamento bendruomenei įkvėptą Dievą žodį, ir ar tas jiems visuomet yra pavykę? O kaip su žydų esminiu savęs pergyvenimu, kaip klajoklių tautos, kuris Senajame Testamente yra įgavęs giliai religinį charakterį? Ką tai reiškia mums — šiauriečiams, labiau besiilgintiems saulės, negu dykumoje įsiklausantiems į Dievo balsą, žemdirbių tautai — iš būtino reikalo sėsliems ir grūdo auginimu susirūpinusiems? Ar galima laukti iš lietuvio, kad jis skubiai ir paklusniai atsilieptų į reikalavimą susilankstyti palapines ir iškeliauti į jam visiškai nežinomą šalį? Tad kodėl mes turėtume bandyti šitomis kategorijomis, kad ir simboliškai, galvoti? Kitaip tariant, ar nėra labai daug, kur Senojo Testamento patirtis neatitinka mūsajai? Tad kodėl į ją reikėtų žvelgti, kaip visuotinai saistančią?

— Jūsų klausimas rodo, kad Jūs pažįstate Šv. Raštą. Bandysiu jį atsakyti, darydamas skirtumą tarp to, kas Šv. Rašte yra laiko ir vietos aplinkybių sąlygota, nuo to, kas jame yra amžina. Žydų patirtis buvo daugiasluoksnė: klajokliai, žemdirbiai, tremtiniai emigrantai. Tai gausiai liudija Šv. Rašto užuominos į laiko ir vietos sąlygotą

patirtį. Tiesa, mūsų patirtis ne visuomet atitiks žydų padėtį, tačiau už sąlygotosios patirties slypi amžinai likiminė ir visuotinė žmogaus patirtis. Istorinis Egzodas - Sandora — Išėjimas iš Egipto ir Sinajaus Sandora apreiškia amžinai likiminę ir visuotinę žmogaus patirtį. Gyvenimas yra išėjimas - ėjimas - atėjimas. Kultūrinė ir istorinė antropologija tą patį liudija. Pažindamas žydų istorinį išėjimą iš nelaisvės laisvėn, murmėjimu sklidiną buvojimą dykumoje ir įėjimą į Pažado Žemę, atpažįstu savo gyvenime išėjimą — "dykumą" — įėjimą. Galima sakyti, kad kiekvienas asmuo turi savo "Egiptą", savo "dykumą, savo "pažado žemę". Ši yra visuotinė ir amžinai reikli Šv. Rašto įžvalga. Būti ir tapti vispusišku asmeniu reikia "išeiti" iš sau būdingo tikrovės lopelio, "eiti" per sau būdingą dykumą ir ilgainiui "įeiti" į prasmę - laimę.

— *Iš kitos pusės, kaip motyvas per "Rakto į Senąjį Testamentą" pirmąją dalį eina Jūsų labai patraukli mintis, kad žydų tautos, Dievo vedamos, pergyvenimą galėtume prisiimti kaip paralelę mūsų pačių tautos istorijai, ypač po pergyventų šio šimtmečio sukrėtimų. Ar sutiktumėte šią įžvalgą čia mūsų skaitytojams pakartoti ir ją gal išplėsti?*

— Paralelė mūsų tautos istorijai slypi visuotinėje ir amžinai reiklioje Šv. Rašto įžvalgoje į

žmogaus gyvenimą. Esame maža tauta. Be to, išblaškyta. Turime tris židinius: Tėvynę, tremtį, išeiviją. Visiems trims reikia drąsos eiti į ateitį — nežinomą, bet pažadėtą. Tėvynę ir tremtį atspindi *Kronikos* numeriai. Išeivijos rūpesčiai ir baimės, be abejo, mums labiausiai spigina akis ir ėda širdį.

Senasis Testamentas liudija, kad neužteko gimti izraliečiu, reikėjo tokiu ir tapti. Ir lietuviu neužtenka gimti, reikia norėti lietuviu ir būti. Tapti izraeliečiu reiškė perimti šventąjį tikėjimo kraitį: praeities Sandoros bendrijos patirtį, gyventi rūpesčiu įdiegti gyvenime savitumą, kuris būtų vertas Dievo. Ką reiškia tapti lietuviu? Kaip reikia tapti lietuviu? Perimant savo tautos religinį ir tautinį kraitį — religinis kraitis puoselėja žmoguje visuotinumą, o tautinis duoda savitumą — "stuburkaulį" asmeniui. Švenčiant savo tautiškumą — kalbą, papročius, ateitį, kuri jau dabar prasideda. Žinoma, tik ne kitų tautų sąskaita.

— *Su ilgalaike komunistine rusų okupacija Lietuvai buvo atimta galimybė išvystyti teologijos studijas mūsų tautoje, gal net įspausti krikščioniškon teologijon lietuvišką žymę. Nemažai, aišku, per tą laikotarpį buvo atlikta išeivijoje, bet vistiek šitos skriaudos pasekmės mūsų žmonėms ir mūsų tautinei kultūrai turi būti labai žalingos. Dr. Dalia Katiliūtė - Boydstun 1982 metų Ateities seminare apie Lietuvos pogrindžio spaudą atkreipė dėmesį,*

kad psichologinės sąlygos, kurios susidaro priespaudoje, verčia žmonių tikėjimą stangrėti ir likti primityviu savo formomis ir sąvokomis — tai matyti ir LKB Kroniką pastudijavus. Kokias perspektyvas Jūs įžvelgtumėte lietuvių teologinio išsilavinimo augimui per, sakykim, ateinantį šimtą metų? Ar yra uždavinių dabar, kurių išeivijoje galėtų ar turėtų imtis šiuo atžvilgiu? Ko linkėtumėte savo kartos lietuviams?

— Net tamsus debesis dažnai turi sidabrinį pamušalą! Taip, mūsų tauta vargsta ir kenčia. Bet vargas ir kančia mūsų tautos istorijoje subūrė tautą ateičiai. Motina prie ratelio, knygnešys su knygų našta, laisvės kovotojas su ginklu... Vis tai vargo ir kančios vaizdai. Tiesa, vargas ir kančia dažnai gundo nuleisti rankas ir nustoti vilties tikėti Dievu — Ateities ir Staigmenos Viešpačiu. Išeivijos jaunimas nepateisins savęs su "Kas iš to?" Laikas jam pajusti, kad dabartis kreipiasi į šią jauną kartą su iššūkiu tikėti Ateitimi. Iki šiol mūsų išeivijos tautinę drąsą ugdė dar Tėvynėje išaugę kunigai, vienuoliai, mokytojai, spaudos darbuotojai... Į jų gretas įsijungęs prieauglis yra negausus ir nepakankamas. Kviečiu jaunąją kartą būti drąsios vilties kojomis, rankomis, širdimi.

IŠMINČIAI IR ŽVAIGŽDĖ — TIKĖJIMO ŠAUKLIAI

Dievas rašė savo Knygą per įkvėptus rašytojus. Jie buvo senovės Artimųjų Rytų, — savo amžiaus ir savo krašto žmonės. Todėl Dievo žodis atspindi ir įkvėptųjų rašytojų laikotarpį, jų aplinką, pasaulėjautą ir gyvenimo būdą. Norint išgirsti tai, ką sako Dievas per įkvėptuosius rašytojus, reikia suprasti tai, ką *norėjo* ir *nori* pasakyti įkvėptasis rašytojas.

Didžiuma Šv. Rašto skaitinių yra lengvai prieinami skaitytojui. Šv. Dvasios vedama, atvira skaitytojo širdis pajėgia Šv. Raštą skaityti ir rasti jame šviesos buities žaizdre. Tačiau dalis Šv. Rašto skaitinių pareikalauja pastangų juos suprasti. Kadangi Šv. Raštas yra Knyga, — geriau pasakius, knygų Rinkinys, — Dievo parašyta per tikinčius rašytojus ir surinkta tikėjimo Bendrijai, todėl ir tikintysis, skaitydamas nūdien Šv. Raštą, visapusiškiau jį supras, susipažindamas su šiuolaikiniu sunkesniųjų jo skaitinių aiškinimu Bendrijoje.

Skyrius "Išminčiai ir Žvaigždė: Tikėjimo šauklia" yra atspaudas straipsnio iš 1983 gruodžio 22 *Tėviškės Žiburių* numerio.

Dvi Evangelijos — Mato ir Luko prasideda pasakojimu apie Jėzaus pradėjimą ir gimimą. Įprasta jį vadinti pasakojimu apie Jėzaus kūdikystę. Kitos dvi Evangelijos — Morkaus ir Jono pasakojimo apie Jėzaus kūdikystę neturi. Morkus netgi nieku neužsimena apie Juozapą, o Jonas nė sykio nevadina Jėzaus motinos vardu. Todėl Mato ir Luko pasakojimai apie Jėzaus kūdikystę duoda mums Kalėdų skaitinius — Jėzaus, Dievo Sūnaus ir Mesijo, Gimimo šventės aprašą Naujajame Testamente (Mt 1-2; Lk 1-2).

Jėzaus kūdikystės pasakojimo istoriškumas

Popiežiškoji Šv. Rašto komisija 1964 m. paskelbė direktyvas apie "Istorišką Evangelijų tiesą". Mokoma, kad Evangelijos — keturi pasakojimai apie Jėzaus viešąją veiklą turi šaknis žodžiuose, kuriuos ištarė Jėzus, ir darbuose, kuriuos jis atliko. Be to, pabrėžiama, kad Jėzaus žodžiai ir darbai atspindi pradinės krikščionių Bendrijos tikėjimą bei poreikius. Įžiūrimi net trys tikėjimo kraičio perdavimo laikotarpiai: istorinė paties Jėzaus viešoji veikla — maždaug 28-30 m. po Kr.,

apaštalų veikla — maždaug 30 - 65 m. po Kr., Evangelijų rašymas — maždaug 60 - 100 m. po Kr. Evangelijos yra istoriškos, nes jos atspindi Jėzų — jo gyvenimą ir veiklą, apaštalų darbus, Evangelistų rašymą. Tačiau Evangelijų istorija nėra pažodinė istorija.

"Istoriška Evangelijų tiesa" padeda suprasti pasakojimą apie Jėzaus kūdikystę. Jo istoriškoji tiesa buvo sąlygota pirmojo kristinio amžiaus krikščionių Bendrijos tikėjimo ir poreikių. Todėl, norint deramai suprasti pasakojimo apie Jėzaus kūdikystę istorinę tiesą, reikia pažinti tikėjimo kraičio perdavimą pirmykštėje Bendrijoje.

Pasakojimo apie Jėzaus kūdikystę istorinės tiesos supratime matyti raida su trim stadijom. Dvi iš jų jau yra praeities dalykas, o trečioji dar tik prasideda. Pirmoji stadija išryškino, kad pasakojimas apie Jėzaus kūdikystę skiriasi savo kilme nuo pasakojimo apie viešąją Jėzaus veiklą. Mat Jėzaus viešąją veiklą liudija apaštalai.

Kieno liudijimu remiasi pasakojimas apie išminčius ir žvaigždę? Kadaise buvo polinkis remtis šeimos — Juozapo ir Marijos liudijimu. Polinkis rėmėsi spėliojimu. Tačiau spėliojimas išblėso antrosios stadijos metu. Mat atpažinta, kad Matas ir Lukas skirtingai pasakoja apie Jėzaus kūdikystę — pradėjimą iš Mergelės ir gimimą.

Kaikur jiedu sutaria, o kaikur bemaž vienas kitam prieštarauja. Matas ir Lukas sutaria apie gimimą Betlėjuje ir pradėjimą iš Mergelės; Matas

žino apie bėgimą į Egiptą dėl Erodo žiaurumo, o Lukas pasakoja apie ramų šv. Šeimos grįžimą į Nazaretą be jokio trukdymo. Atidus Mato pasakojimo skaitymas rodo, kad Marijos ir Juozapo namai buvo Betlėjuje (Mt 2, 11). Todėl jis ir turi paaiškinti, kodėl šv. Šeima, grįžusi iš Egipto, apsigyveno Nazarete, o ne Betlėjuje (Mt 2, 22-23).

Pagal Luko pasakojimą, šv. Šeima buvo atkeliavusi iš Nazareto. Dvejopą pasakojimą apie Jėzaus gimimą padaro keblesnį nuostabūs įvykiai: neįprasta žvaigždė dangaus skliaute ir neįprasta išminčių kelionė. Apie žvaigždę tyli astronomija, o apie išminčius nėra daugiau užuominų. Pradėta abejoti jų istoriškumu. Kilusias abejones sunkino atpažinimas, kad Mato pasakojimas apie žvaigždę ir išminčius labiau atspindi Senąjį Testamentą negu jo pasakojimai apie viešąją Jėzaus veiklą. Mato pasakojimo apie žvaigždę ir išminčius ištaka imta laikyti mąstymą apie Senąjį Testamentą. Šio mąstymo išdava buvo pavadinta "midraš" vardu, t. y. tikėjimo pastangomis suprasti Senojo Testamento skaitinius Jėzaus — Gerosios išganymo Naujienos šviesoje.

Būdinga, kad šiai Jėzaus kūdikystės pasakojimo supratimo stadijai rūpėjo atsakymai į klausimus: ar buvo išminčiai? (Mums įprasta juos vadinti Trimis Karaliais). Ar buvo žvaigždė?

Nūdien esame trečioje ir, atrodo, kur kas labiau savimi pasitikinčioje Jėzaus kūdikystės pasakojimo tyrinėjimo bei supratimo stadijoje. Ir toliau

stengiamasi išnarplioti atpažintas istorines problemas. Tačiau dėmesio šerdimi yra Jėzaus kūdikystės pasakojimo reikšmė tikėjimui. *Ką norėjo — ką nori* pasakyti įkvėptasis autorius tikėjimo Bendrijai? Taigi klausimą apie pasakojimo kilmę pakeitė klausimas apie jo teologinę prasmę Evangelijoje. Kaip siejasi kūdikystės pasakojimas su visa Mato Evangelija? Kokiu būdu jis išreiškia ilgai lauktąją Žinią apie Išganymą, tikrai ir raidiškai tapdamas įtaigia Gerąja Naujiena?

Kodėl Matas rašo Jėzaus kūdikystės pasakojimą?

Šis klausimas yra įmanomas šiuolaikinio priėjimo prie Evangelijų tyrinėjimo šviesoje. Mat anksčiau Evangelijos buvo suprantamos kaip Jėzaus gyvenimas — biografija. Ankstyvesniajam Evangelijų tyrinėjimui buvo nuoseklu atpažinti Jėzaus kūdikystės pasakojime Jėzaus gyvenimo — biografijos pradžią. Nūdien atpažinta, kad Evangelijos savo kilme nėra Jėzaus biografija, bet įkvėptas tikėjimo liudijimas, kurio šerdimi yra likiminis Jėzaus įnašas į išganymo istoriją.

Evangelijos turi esminį ryšį su apaštalų veikla. Pats pradinis evangelinis apaštalų skelbimas turi ištaką svarbiausiame Jėzaus įnaše į išganymo istoriją, būtent, Jėzaus mirtyje ir Prisikėlime. Pasakojimas apie kančią buvo pati pirmutinė Evangelijų kraičio dalis. Ilgainiui prie pasakojimo apie kančią, — chronologiniu požiūriu tai buvo grįžimas į laiko-

tarpį prieš Jėzaus mirtį ir Prisikėlimą — buvo prijungti Jėzaus žodžių ir darbų rinkiniai. Prisikėlimo šviesoje išryškėjo šių atsiminimų iš Jėzaus viešosios veiklos įnašas į išganymo istoriją. Būdinga, kad pats ankstyviausias evangelistas Morkus laiko Jėzaus krikštą "Jėzaus Kristaus, Dievo Sūnaus, gerosios naujienos pradžia" (Mk 1,1). Aišku, Morkaus dėmesys nėra biografinis. Jis nieko nesako apie Jėzaus kilmę.

Kodėl Matas ir Lukas nukėlė Evangelijos pradžią nuo Krikšto Jordano upėje į pradėjimą iš Mergelės? Atsakymas slypi kristologinėje pradėjimo iš Mergelės ir gimimo reikšmėje. Matui ir Lukui ne Krikštas, bet pradėjimas iš Mergelės ir gimimas yra tas likiminis momentas, kuriame Dievas apreiškė kas yra Jėzus. Telkti dėmesį į viešąją Jėzaus veiklą ir karalystės skelbimą žodžiu ir darbu Prisikėlimo šviesoje pasirodė nepakankama. Tikėjimas, gilindamasis į Jėzaus paslaptį, išryškino įžvalgą, kad Jėzus visame savo gyvenime buvo Viešpats ir Mesijas, o Prisikėlimas vispusiškai nuėmė uždangą nuo jo dieviškumo.

Morkus savo Evangelijoje perkelė kristologinį momentą nuo Prisikėlimo į Krikštą, kuriuo Jėzus buvo "atskleistas" (Rom 1, 4) dievišku apreiškimu kaip Dievo Sūnus (Mk 1, 9-11). Šventoji Dvasia, pirmykštėje krikščionių patirtyje susieta su Prisikėlusiuoju, nužengia ant Jėzaus krikšto metu ir lieka su juo per visą viešąją veiklą. Kalbama apie gi-

lesnę kristologinę įžvalgą, o ne Jėzaus tapimą Dievo Sūnumi.

O visdėlto ši pažanga kristologinėje įžvalgoje paliko vietos nesusipratimui. Ar Krikštas buvo tas momentas, kuriame Jėzus *tapo* Dievo Sūnumi? Ar balsu iš dangaus Dievas *įsūnijo* Jėzų? Šį kristologinį nesusipratimą pašalina Matas ir Lukas, pradėdami Evangeliją pasakojimu, kuris reiškiasi ir įtaigiai liudija, kad Jėzus buvo Dievo Sūnus per visą savo gyvenimo kelionę žemėje — nuo pat pradėjimo iš Mergelės per Šventąją Dvasią. Jėzaus dieviškumas, susietas su Prisikėlimu ir Krikštu, dabar "Viešpaties angelo" siejamas su Jėzaus pradėjimu Mergelės Marijos įsčiose. Liudijama, kad Kūdikis yra Mesijas, "žydų karalius" (Mt 2, 2), "Išganytojas, kuris yra Mesijas ir Viešpats" (Lk 2, 11). Pasakojimas apie Jėzaus pradėjimą nėra tik liaudies atpasakojimas, bet Žinia apie Išganymą — Geroji Naujiena.

Jėzaus kūdikystės pasakojimas: Geroji Naujiena

Matui ir Lukui Jėzaus kūdikystės pasakojimas yra Geroji Naujiena. Kodėl? Istorinį žinios apie išganymą apreiškimą lydėjo pasekmės. Po Prisikėlimo apaštalai, Šventosios Dvasios lydimi, ėjo ir skelbė šią Žinią kaip Gerąją Naujieną pirmiau žydams, o po to ir pagonims. Apaštalų skelbimą lydėjo dvejopas atsakas: vieni įtikėjo ir garbino

išaukštintąjį Viešpatį Jėzų, o kiti atmetė ir skelbimą, ir skelbėjus.

Evangelistai, Prisikėlimo šviesoje žvelgdami į Jėzaus gyvenimą, atpažino panašią padėtį ir po Jėzaus kryžiaus. Jėzus skelbė Gerąją karalystės Naujieną Galilėjoje. Jėzaus skelbimą lydėjo dvejopas atsakas: vieni artinosi prie jo, tapdami jo mokiniais, o kiti jį atmetė, jo nekęsdami. Ir pasakodami apie Jėzaus kūdikystę, evangelistai atpažino tą pačią Žinią apie Išganymą ir dvejopą atsaką.

Išminčiai ir žvaigždė Mato pasakojime

Matas antrajame savo Evangelijos skyriuje pasakoja, kaip Geroji Naujiena buvo paskelbta ir kaip paskelbimą lydėjo dvejopas atsakas. Pasakojime išminčiai ir žvaigždė apipavidalinami Šv. Rašto užuominomis. Tai yra ryšku apreiškime Juozapui, paties Juozapo apraše ir Jėzaus pabėgime nuo Erodo.

Pasakodamas apie apreiškimą Juozapui, Matas panaudoja tipišką Senojo Testamento pasakojimą apie gimimo apreiškimą: apie Izaoko gimimą (Pr 17, 15-21), apie Samsono gimimą (Ts 13).

Pasakodamas apie patį Juozapą, Matas jį aprašo gaunantį apreiškimą per sapnus (Mt 1, 20; 2, 13-19), bėgantį į Egiptą. Mato aprašas yra panašus Senojo Testamento Juozapo aprašui. Ir tikėjimo

protėvis Juozapas yra garsus sapnais (Pr 37, 19), pardavimu patenka į Egiptą ir išvengia mirties (Pr 37, 28).

Mato pasakojimas apie Jėzaus pabėgimą nuo Erodo yra labai panašus žydų liaudies pasakojimui apie Mozės pabėgimą nuo Faraono. Mozė, kaip ir Jėzus, grįžo iš Egipto, į kurį buvo nuvežtas Juozapas.

Šventraštinis pasakojimas apie Mozės gimimą buvo liaudies pasakorių išgražintas pirmojo krikščionio amžiaus būvyje. Tai liudija žydų rašytojai Filonas Aleksandrietis ir Juozapas Flavijus.

Liaudies pasakojime Faraonas buvo savo žinovų įspėtas (žr. Mt 2, 4!), kad tuojau pat gims kūdikis, kuris bus grėsme jo sostui. Todėl Faraonas ir jo patarėjai nutaria iššudyti visus hebrajų vyriškos lyties kūdikius. Tuo pačiu metu Mozės tėvas gauna per sapną dievišką apreiškimą, kad jo nėščia žmona pagimdys kūdikį, kuris išvengs Faraono užmačių ir išgelbės Izraelį. Įspėti Mozės tėvai, kūdikiui gimus, stengiasi jį apsaugoti. Vėliau savo gyvenime Mozė pabėga į Sinajų ir grįžta į Egiptą tik tada, kai jam Viešpaties apreiškiama: "tie, kurie norėjo tave nužudyti, jau mirė" (Iš 4, 19; plg. Mt 2, 20).

Ir Mato pasakojimas apie išminčius bei žvaigždę atspindi Penkiaknygę — Senąjį Testamentą. Jis praturtintas Mesijo, kilusio iš Dovydo šeimos, bruožais. Matas paruošia savo skaitytoją "Jėzaus Kristaus (Mesijo) kilmės knyga (genealogija)" (Mt

1, 1) pačioje Jėzaus kūdikystės pasakojimo pradžioje. Penkiaknygės skaitinys yra *Skaičių* knygoje (Sk 22-24). Mozė, vesdamas izraeliečius per Transjordaniją, susiduria su dar kitu nedoru karaliumi.

Jis, kaip ir Faraonas, nori sunaikinti Izraelį. Tai Balakas, Moabo karalius. Balakas parsikviečia iš rytų garsų žynį Balaamą prakeikti Mozę ir Izraelį (Sk 23,7). Balaamas nėra izraelietis. Jis — burtininkas ir kerėtojas, — žmogus, kurį Jėzaus amžiuje buvo įprasta vadinti žyniu. Balaamas atvyksta kartu su dviem tarnais (Sk 22, 22). Tačiau, užuot prakeikęs Mozę ir Izraelį, jis pranašauja j a m iškilią ateitį: "Gims vyras iš Izraelio palikuonių; jis valdys daug tautų . . . Matau jį, bet ne dabartyje; stebiu jį, bet ne iš arti: žvaigždė patekės iš Jokūbo (Izraelio); vyras (skeptras) gims iš Izraelio" (Sk 24, 4-7).

Šis skaitinys kalba apie karaliaus Dovydo iškilimą. Dovydas yra ta žvaigždė, kurią regėjo Balaamas; Dovydas buvo vyras, kuriam duota izraeliečių karalystės skeptras. Vėlesniame judaizme skaitinys imtas suprasti kaip nuoroda į Mesiją — Pateptąjį ir laukiamą karalių iš Dovydo šeimos.

Skaitinys turėjo didelį vaidmenį net antrajame pokristiniame amžiuje. Rabinas Aqiba vadino mesiju sukilėlį prieš Romą — Simoną ben Kosibą, kurį liaudis pavadino Bar Kochba — Žvaigždės sūnumi.

Mato kūdikystės pasakojime Erodas turi ne tik bruožus Faraono, mėginusio sunaikinti Mozę žynio

iš rytų pagalba. Pasakojimu apie išminčius ir žvaigždę Matas sugretina Senojo Testamento Balaamą su Betlėjaus išminčiais iš rytų. Kaip Balaamas regėjo tekančią Dovydo žvaigždę, taip Betlėjaus išminčiai regėjo Mesijo — Žydų Karaliaus žvaigždę.

Atpažinimas, kad Senojo Testamento pasakojimai duoda rėmus Mato Jėzaus kūdikystės pasakojimui apie išminčius ir žvaigždę, yra labai svarbi įžvalga. Jos padedami, bandykime telkti dėmesį į Mato Jėzaus kūdikystės pasakojimo teologinę reikšmę. Juo Matas išreiškia *kas yra Jėzus*. Matas sieja žinią apie išganymą — Gerąją Naujieną su Jėzaus pradėjimu iš Mergelės apreiškimu. Juo Matas išreiškia *kokios yra* žinios apie išganymą — Gerosios Naujienos *pasekmės*, būtent, priėmimas ir atmetimas. Pasakojimu apie išminčius ir žvaigždę Matas *iš anksto* kalba apie Gerosios Naujienos dalią — sėkmę ir nesėkmę, kuri bus pažinta po Jėzaus Prisikėlimo.

Iš Mato Jėzaus kūdikystės pasakojimo aišku, kad kristinė Geroji Naujiena patraukia tuos, kurie tiki. Pasakojimo tikintieji — išminčiai yra pagonys. Nenuostabu, nes Matas rašė Evangeliją krikščionių bendrijai, kurioje vyravo tikintieji iš pagonijos.

Tačiau Matas lieka perdėm žydiškas, nes teigia, kad pagonys neturėjo apreiškimo, kuriuo didžiavosi žydai. Dievas apreiškia save per gamtą (Rom 1, 19-20 ; 2, 14-15). Matas rašo, kad išminčiai gavo apreiškimą per astrologiją: nauja žvaigždė

atneša jiems žinią apie išganymą. Ši žinia yra tik netobulas apreiškimas. Apreiškiamas tik gimimas, bet neapreiškiama vieta, kur galima rasti Žydų Karalių. Gimimo vieta yra paslaptis, patikėta ypatingajam Dievo apreiškimui, duotam Raštuose (Mt 2, 2-6). Pagonys veržiasi pagarbinti Gimusiojo, bet turi mokytis iš žydų išganymo istorijos.

Čia Matas išryškina paradoksą: tie, kurie pažįsta Raštus ir žino tai, ką pranašai skelbė apie Mesiją, atsisako ateiti jo pagarbinti. Dar daugiau! Karalius, aukštieji tautos kunigai ir Raštų aiškintojai rengia sąmokslą prieš Mesiją. Karalius Erodas pasmerkia Dievo Mesiją mirčiai! Tačiau Dievas apsaugo savo Mesiją — Jėzų ir ilgainiui parveda savo Sūnų iš svetimo krašto (Mt 2, 15).

Išminčiai ir žvaigždė: tikėjimo šaukliai

Mato Jėzaus kūdikystės pasakojimas atspindi Senojo Testamento atsiminimus apie Juozapą, Mozę, Balaamą, Dovydą. Juo Matas paruošia savo skaitytoją iš anksto kančios ir Prisikėlimo pasakojimui. Ir kūdikystės ir kančios pasakojime dalyvauja tie patys veikėjai. Karalius, aukštieji tautos kunigai ir Rašto aiškintojai rikiuojasi prieš Jėzų. Vienas Dievas tegina Jėzų! Tačiau Dievas įgalina Jėzų laimėti, grąžindamas jį į savo kraštą. Žydai, nors ir *turėdami* Raštus, *atmeta* Jėzų. O pagonys, Raštų *padedami*, *suranda* Jėzų ir jį pagarbina.

Mato Evangelijos kūdikystės pasakojimas nėra vien tik žinia apie išganymą. Ji savo esme yra pati Geroji Naujiena miniatūroje.

Nenuostabu, kad žvelgdami atgal į krikščionijos istoriją, matome įdomų faktą. Pasakojimas apie Jėzaus gimimą ir kūdikystę buvo labai puoselėjamas ir branginamas. Tiesa, jis yra patrauklus pasakojimas ir vaizduotei, ir širdžiai. Tačiau pasakojimo puoselėjimas atspindi kur kas daugiau. Pasakojimo puoselėjimas švyti nuovoka, kad čia slypi pati Gerosios Naujienos esmė: Dievas padarė save Artimu gyvenime to, kuris gimė Žemės Kūdikiu. Pranašų lauktas *Emanuelis* — "Dievas su mumis" yra Jėzus, Mesijas ir Dievo Sūnus. Šis apreiškimas vienus piktino, nes atrodė negalimas, o kitus išganė, nes drįso tikėti, kad "Dievui nėra negalimų dalykų".

Išminčiai yra tikėjimo drąsuoliai. Jėzaus kūdikystės pasakojime jie tampa tikėjimo šaukliais ir tarnauja įvaizdžiu visiems, kurie ateis pagarbinti apaštalų skelbiamo prisikėlusio Jėzaus.

Skaičių knyga kalba apie Balaamą kaip žynį iš rytų (Sk 22-24). Jis tegalėjo sakyti "matau jį, bet ne dabartyje", nes žvaigždė nepatekėjo iš Jokūbo (Izraelio) iki Dovydo amžiaus. Taip ir išminčiai kūdikystės pasakojime, matydami tekančią Žydų Karaliaus žvaigždę, atpažįsta (tačiau ne dadabartyje) tą, kurio karaliavimas taps istorine tikrove, kai bus prikaltas prie kryžiaus po titulu *Žydų Karalius* ir reikšis istorijoje, kai bus išaukštintas Tėvo dešinėje per Prisikėlimą.

DIEVIŠKASIS APREIŠKIMAS

Šv. Raštas mus veda į susitikimą su Dievu ir supažindina su jo rūpesčiu dėl žmogaus, — atpirkimo užmoju per Jėzų Kristų:

. . . Dievas yra meilė.
O Dievo meilė pasireiškė mums tuo,
jog Dievas atsiuntė į pasaulį savo viengimį Sūnų,
kad mes gyventume per jį.
Meilė — ne tai, jog mes pamilome Dievą,
bet kad jis mus pamilo ir atsiuntė savo Sūnų. . .
(1 Jn 4, 8-10).

"Apreiškimu Dievas norėjo atskleisti save ir tai, kas jo amžinai nuspręsta apie žmonių išganymą" (Dogminė konstitucija "Dieviškasis Apreiškimas"). Ši yra Šv. Rašto tiesa. Dievo Knyga atspindi ir žmonijos istoriją, Artimųjų Rytų pasaulio sampratą bei mokslą ir visuomeninę sąrangą.

II Vatikano Susirinkimo Dogminė konstitucija "Dieviškasis Apreiškimas" yra vienas iš svarbiausių Bendrijos pareiškimų mūsų laikais Šv. Rašto klausimu. Pabrėžiama, kad Šv. Raštą reikia suprasti ta prasme, kuria Dievas išsireiškė per savo įkvėptus

rašytojus. Dievo Knyga apima Apreiškimą, nes yra jo užrašas. Tačiau ne visa Dievo knyga yra Apreiškimas. Daug jo puslapių atspindi Apreiškimo padarinius, žmonių tikėjimą ir stoką tikėjimo. Visas Šv. Raštas yra įkvėptas, bet ne visas Šv. Raštas yra apreikštas.

Šv. Raštas yra Apreiškimo užrašas, — savyje negyvas. Todėl reikia jį aiškinti. Šv. Rašto perdavimą gyvoje tikinčiųjų Bendrijoje iš kartos į kartą lydi ilga Šv. Rašto aiškinimo ir tiesos samprata, kuri ir saugo, ir šviežiai išreiškia jo reikšmę naujų gyvenimo poreikių sąveikoje.

Dogminė konstitucija daugsyk skatina tikintįjį skaityti Šv. Raštą, nes "šventose knygose dieviškasis Tėvas su didžia meile pasitinka savo vaikus ir su jais kalbasi".

Dogminė konstitucija "Dieviškasis Apreiškimas" yra atspaudas iš knygos *II Vatikano Susirinkimo dokumentai.* I dalis: Konstitucijos. Vertė prel. V. Balčiūnas ir A. Tamošaitis, SJ (Putnam, CT: Krikščionis Gyvenime, 1967), p. 101 - 120.

★

★ ★

ĮVADAS

1. Šventasis Sinodas pagarbiai priima ir su pasitikėjimu skleidžia Dievo žodį, laikydamasis to, ką yra pasakęs apaštalas Jonas: "Skelbiame jums am-

žinąją gyvybę, kuri buvo pas Tėvą ir mums pasirodė, ką regėjome ir girdėjome, tai skelbiame jums, kad ir jūs turėtumėte su mumis draugystę ir kad mūsų bendravimas būtų su Tėvu ir su jo Sūnumi Jėzumi Kristumi" (1 Jn 1, 2-3). Todėl, eidamas Tridento ir I Vatikano susirinkimo pėdomis, Sinodas imasi dėstyti tikrąjį mokslą apie dieviškąjį apreiškimą ir jo perteikimą, kad skelbiant išgelbėjimą, visas pasaulis klausydamas tikėtų, tikėdamas turėtų vilties, vildamasis mylėtų.[1]

I SKYRIUS

APREIŠKIMAS

Apreiškimo prigimtis

2. Geras ir išmintingas Dievas panorėjo apsireikšti ir atskleisti savo valios paslaptį (plg. Efez. 1, 9) jog žmonėms yra skirta per Kristų, įsikūnijusį Žodį, Dvasioje eiti pas Tėvą ir tapti dieviškosios prigimties dalininkais (plg. Efez. 2, 18; 2 Petr. 1, 4). Apreikšdamas save, neregimasis Dievas (plg. Kol. 1, 15; 1 Tim. 1, 17) iš didžios meilės kreipiasi į žmones kaip į draugus (plg. 2 Moz. 33, 11; Jn. 15, 14-15) ir su jais kalbasi (plg. Bar. 3, 38), kviesdamas su juo bendrauti ir priimdamas juos savo draugystėn.

Tą apreiškimo planą Dievas vykdo glaudžiai tarp savęs susijusiais veiksmais ir žodžiais. Išganymo istorijoje atlikti jo darbai nušviečia ir pa-

tvirtina tai, ką mokė ir apie ką kalbėjo žodžiais, o žodžiai skelbia darbus ir išryškina juose glūdinčią paslaptį. Šiuo būdu atskleidžiama tiesa apie Dievą ir žmogaus išganymą visa savo gelme sušvinta mums Kristuje, kuris yra viso apreiškimo tarpininkas ir drauge pilnatvė.[2]

Kelias į Evangelijos apreiškimą

3. Visa Žodžiu kuriąs (plg. Jn 1,3) ir palaikąs Dievas be perstojo kalba žmonėms apie save savo kūriniais (plg. Rom. 1, 19-20). O norėdamas parodyti jiems kelią į dangiškąjį išganymą, jis be to jau pat pradžioje net ir pats apsireiškė pirmiesiems tėvams. Jiems nupuolus, jis sužadino išganymo viltį (plg. 1 Moz 3, 15), pažadėdamas atpirkimą. Jis ir toliau be paliovos rūpinosi žmonių gimine, kad visiems, kurie ištvermingai daro gera, siekdami išganymo, suteiktų amžinąjį gyvenimą (plg. Rom. 2, 6-7). Savo metu jis pašaukė Abraomą, kad iš jo kiltų didi tauta (plg. 1 Moz. 12, 2-3). Po patriarchų Mozės ir pranašų pastangomis jis mokė tą tautą pažinti jį — vienintelį gyvą ir tikrą Dievą, rūpestingą Tėvą ir teisingą teisėją; mokė laukti pažadėtojo Atpirkėjo. Taip amžiams slenkant, jis paruošė kelią Evangelijai.

Kristus — apreiškimo pilnatvė

4. Dievas, daug kartų ir įvairiais būdais kalbėjęs pranašų lūpomis, "paskiausiai, šiomis dieno-

mis, kalbėjo mums per Sūnų" (Žyd. 1, 1-2). Jis pasiuntė savo Sūnų, amžinąjį Žodį, apšviečiantį visus žmones, tarp jų gyventi ir atskleisti jiems dieviškąsias paslaptis (plg. Jn. 1, 1-18). Taigi Jėzus Kristus, kūnu tapęs Žodis, pasiųstas kaip "žmogus pas žmones",[3] "skelbia Dievo žodžius" (Jn. 3, 34) ir atlieka išganymo darbą, kurį Tėvas jam pavedė (plg. Jn. 5, 36; 17, 4). Kas jį mato, mato ir Tėvą (plg. Jn. 14, 9). Pačiu savo buvimu ir pasirodymu, žodžiais ir darbais, ženklais ir stebuklais, ypač mirtimi ir garbingu prisikėlimu iš numirusiųjų ir pagaliau Šventosios Dvasios atsiuntimu jis galutinai atbaigia apreiškimą. Dievišku liudijimu jis patvirtina, jog Dievas yra su mumis, kad išvaduotų mus iš nuodėmės bei mirties tamsybių ir prikeltų amžinajam gyvenimui.

Krikščioniškoji išganymo santvarka, kaip naujas ir galutinis testamentas, jau niekada nenustos galios. Todėl nebelauktina jokio naujo viešo apreiškimo, iki garbingai pasirodys mūsų Viešpats Jėzus Kristus (plg. 1 Tim. 6, 14 ir Tit. 2, 13).

Apreiškimas priimtinas tikėjimu

5. Apreiškiančiam Dievui privalomas "tikėjimo klusnumas" (Rom. 16, 26; plg. Rom. 1, 5; 2 Kor. 10, 5-6), kuriuo žmogus laisvai atiduoda visą save, "pilnai protu ir valia nusilenkdamas atsiskleidžiančiam Dievui"[4] ir noromis pritardamas jo apreiškiamai tiesai. Šitokiam tikėjimui reikia paruošiančios ir padedančios Dievo malonės bei vidinės

Šventosios Dvasios pagalbos. Toji Dvasia paveikia širdį ir palenkia ją į Dievą, atveria dvasios akis ir padaro, kad "kiekvienas gėrisi, pritardamas tiesai ir jai tikėdamas".[5] Kad apreiškimas būtų vis geriau suprantamas, ta pati Šventoji Dvasia nuolat tobulina tikėjimą savo dovanomis.

Apreiškimas ir prigimtas Dievo pažinimas

6. Apreiškimu Dievas norėjo atskleisti save ir tai, kas jo amžinai nuspręsta apie žmonių išganymą, siekdamas "pasidalyti dieviškaisiais turtais, kurie prašoka žmogaus supratimą".[6]

Šventasis Sinodas išpažįsta, kad "Dievą, visų dalykų pradžią ir tikslą, tikrai galima pažinti prigimta žmogaus proto šviesa iš kūrinių" (plg. Rom. 1, 20). Jis taip pat moko, "kad tas tiesas apie Dievą, kurios iš esmės žmogaus protui nėra neprieinamos, bet dabartiniame žmonijos stovyje visi gali lengvai, su tvirtu įsitikinimu ir be jokios klaidos pažinti",[7] pasinaudodami apreiškimu.

II SKYRIUS

DIEVIŠKOJO APREIŠKIMO PERTEIKIMAS

Apaštalai ir jų įpėdiniai — apreiškimo šaukliai

7. Maloningasis Dievas pasirūpino, kad tai, ką apreiškė visų tautų išganymui, būtų nepaliestai išsaugota amžiams ir perduota visoms kartoms. Viešpats Kristus, kuriame atbaigiamas visas aukščiausiojo Dievo apreiškimas (plg. 2 Kor. 1, 20; 3, 16; 4, 6), įvykdė ir savo lūpomis paskelbė pranašų pažadėtąją Evangeliją. Apaštalams jis įsakė skelbti tą Evangeliją visiems kaip kiekvienos išganingos tiesos ir dorovės šaltinį,[8] tuo perteikiant jiems dieviškąsias dovanas. Tai ištikimai vykdė tie apaštalai, kurie pamokslais, pavyzdžiu bei patvarkymais perdavė tai, ką buvo girdėję iš Kristaus lūpų bei patyrę iš jo elgesio ir darbų arba sužinoję iš juos mokančios Šventosios Dvasios. Tai ištikimai vykdė ir tie apaštalai bei jų meto apaštališkos dvasios vyrai, kurie, tos pačios Šventosios Dvasios įkvėpti, išganymo tiesas užrašė.[9]

Kad Evangelija būtų be paliovos Bažnyčioje pilnai ir gyvai išlaikoma, apaštalai paliko savo įpėdinius vyskupus, "perduodami jiems savo pačių mokymo pareigas".[10] Taigi šventoji Tradicija ir

abiejų Testamentų Šventasis Raštas yra tarsi veidrodis, kuriame žemėje keliaujanti Bažnyčia žvelgia į Dievą, iš kurio visa gauna, iki ateis laikas, kuomet jį regės veidu į veidą — tokį, koks jis yra (plg. 1 Jn. 3, 2).

Šventoji Tradicija

8. Tai, ką skelbė apaštalai ir kas ypatingu būdu yra išreikšta įkvėptose knygose, turėjo būti nuolatiniu paveldėjimu išsaugota iki amžių pabaigos. Todėl apaštalai, perduodami tai, ką patys gavo, ragina tikinčiuosius laikytis paveldėtojo mokslo, kuris yra juos pasiekęs gyvu žodžiu arba laiškais (plg. Jud. 3).[11] O perdavė apaštalai visa, kas padeda Dievo tautai šventai gyventi ir didėti jos tikėjimui. Taip Bažnyčia savo mokslu, gyvenimu bei kultu įamžina ir perduoda visoms kartoms save pačią ir tai, ką ji tiki.

Šventosios Dvasios globojama, ši apaštalų kilmės Tradicija Bažnyčioje auga,[12] nes didėja ir apreikštųjų dalykų ir žodžių supratimas. Tą supratimą praplečia tikinčiųjų mąstymas bei gilinimasis, visa svarstant savo širdyje (plg. Lk. 2, 19 ir 51). Jį praturtina vidinė dvasinių dalykų patirtis ir mokymas tų, kurie su paveldėta vyskupyste tikrai yra gavę tiesos malonę. Tad Bažnyčia per šimtmečius vis toliau žengia į dieviškosios tiesos pilnatvę, kol Dievo žodžiai joje pilnutinai įvyks.

Šventųjų Bažnyčios Tėvų žodžiai liudija, kokia gyva yra ši Tradicija ir kaip ji lieja savo turtus

į Bažnyčios tikėjimo ir maldos veiklą bei gyvenimą. Iš tos Tradicijos žinome pilną šventųjų knygų kanoną. Jos dėka Šventasis Raštas yra geriau suprantamas ir įtakingesnis. Taip kitados prabilęs Dievas be perstojo kalbasi su savo mylimojo Sūnaus Sužieduotine. O Šventoji Dvasia, kurios dėka Evangelijos balsas gyvai skamba Bažnyčioje ir iš Bažnyčios sklinda po pasaulį, veda tikinčiuosius į visokią tiesą bei padeda Kristaus žodžiui tarpti juose (plg. Kol. 3, 16).

Tradicijos ir Šventojo Rašto ryšys

9. Šventoji Tradicija ir Šventasis Raštas yra glaudžiai tarp savęs susiję ir turi daug ką bendra. Juk abu jie plaukia iš to paties šaltinio ir tarsi suauga į viena bei siekia to paties tikslo. Šventasis Raštas yra Dievo kalba ta prasme, kad buvo parašytas Šventosios Dvasios įkvėpimu. O Tradicija Jėzaus Kristaus ir Šventosios Dvasios patikėtą apaštalams Dievo žodį nepažeistą perduoda jų įpėdiniams. Perduoda, kad, tiesos Dvasios apšviečiami, jie ištikimai jį saugotų, aiškintų ir skleistų. Taigi Bažnyčia ne vien iš Šventojo Rašto semiasi tikrumą apie visa, kas apreikšta. Todėl ir Tradiciją, ir Šventąjį Raštą reikia priimti su lygia meile ir abiems reikšti lygią pagarbą.[13]

Dievo žodis ir mokomoji Bažnyčios galia

10. Šventoji Tradicija ir Šventasis Raštas sudaro vieną, šventą, Bažnyčiai pavestą Dievo žodžio lobį.

Remdamasi tuo lobiu, visa šventoji tauta, susibūrusi apie savo ganytojus, ištvermingai laikosi apaštalų mokslo, broliškai mylisi, laužo duoną ir meldžiasi (plg. Apd. 2, 42). Taip vadovai ir tikintieji nepaprastai vieningai laikosi perteiktojo tikėjimo — jį vykdo ir išpažįsta.[14]

Autentiškas užrašytojo arba kitaip perteiktojo[15] Dievo žodžio aiškinimas yra pavestas tik gyvajai mokančiai Bažnyčiai,[16] kuri savo galią naudoja Kristaus vardu. Toji galia neprašoka Dievo žodžio, bet jam tarnauja, mokydama tik tai, kas yra perteikta. Dievo liepiama ir Šventosios Dvasios padedama, Bažnyčios vyresnybė su meile tą žodį priima, šventai jį saugo ir ištikimai aiškina. Iš šio vieno tikėjimo lobyno ji semia visa, ką pateikia tikėti kaip apreikštąją tiesą.

Užtat aišku, jog išmintingiausiu Dievo planu šventoji Tradicija, Šventasis Raštas ir mokomoji Bažnyčios galia yra taip tarp savęs susiję, kad vienas be kitų negali būti. O visi drauge, kiekvienas savo būdu, vienos Šventosios Dvasios veikiami, sėkmingai prisideda prie sielų išganymo.

III SKYRIUS

ŠVENTOJO RAŠTO ĮKVĖPIMAS ir AIŠKINIMAS

Šventojo Rašto įkvėpimas ir tiesa

11. Dievo apreikštieji dalykai, pateikiami Šventajame Rašte, buvo užrašyti Šventajai Dvasiai įkvepiant. Remdamasi apaštalų tikėjimu, Motina Bažnyčia laiko šventomis ir kanoninėmis ištisas Senojo ir Naujojo Testamento knygas, su visomis jų dalimis. Kadangi tas knygas įkvėpė Šventoji Dvasia (plg. Jn. 20, 31; 2 Tim. 3, 16; 2 Petr. 1, 19-21; 3, 15-16), tai jų autorius yra Dievas; tokios jos buvo perduotos Bažnyčiai.[17] Šventosioms knygoms parašyti Dievas pasirinko žmones, kurie, nors ir buvo jo įrankiai, naudojosi savo sugebėjimais bei galiomis.[18] Taip Dievui veikiant juose ir su jais,[19] kaip tikri autoriai jie užrašė visa ir tik tai, ką jis norėjo.[20]

Visa, ką įkvėptieji autoriai, arba šventieji rašytojai, sako, turi būti laikoma Šventosios Dvasios žodžiais. Todėl išpažintina, kad Šventasis Raštas tvirtai, ištikimai ir be klaidos moko tiesos, kurią Dievas norėjo pateikti šventosiose knygose mūsų išganymui.[21] Taigi "kiekvienas Dievo įkvėptas Raštas yra naudingas mokyti, sudrausti, pataisyti, auklėti teisybėje, kad Dievo žmogus būtų tobulas, tinkamas kiekvienam geram darbui" (2 Tim. 3, 16-17).

Šventojo Rašto aiškinimas

12. Pasinaudodamas žmonėmis, Šventajame Rašte Dievas kalba žmonių būdu.[22] Todėl šventųjų knygų aiškintojas, norėdamas įžvelgti, ką tąja kalba jis nori mums pasakyti, privalo stropiai ištirti, ką šventieji rašytojai iš tikrųjų turėjo mintyje ir ką Dievas teikėsi jų žodžiais išreikšti.

Šventųjų rašytojų minčiai suprasti, tarp kitų dalykų, reikia atsižvelgti ir į "literatūrinę formą". Juk tiesa pristatoma ir išreiškiama skirtingu būdu, žiūrint, ar tekstas yra koks istorinis aprašymas, ar pranašystė, ar poezija, ar dar kitoks. Taigi aiškintojas turi žiūrėti, ką šventasis rašytojas tam tikrose aplinkybėse, savo meto bei kultūros sąlygose, norėjo išreikšti ir išreiškė tada vartotomis literatūrinėmis formomis.[23] Norint tinkamai suprasti, ką šventasis autorius norėjo raštu pasakyti, reikia deramai atkreipti dėmesį į to meto galvojimo, kalbėjimo, pasakojimo būdą ir to amžiaus žmonių tarpusavio bendravimo papročius.[24]

Antra vertus, Šventasis Raštas yra skaitytinas ir aiškintinas ta pačia Dvasia, kuria buvo parašytas.[25] Todėl, norint teisingai įžvelgti šventųjų tekstų prasmę, reikia nemažesniu stropumu atsižvelgti į viso Šventojo Rašto turinį ir vieningumą, neišleidžiant iš akių gyvosios visos Bažnyčios Tradicijos ir tikėjimo visumos. Taigi egzegetų uždavinys yra, laikantis šių taisyklių, stengtis pilniau suprasti ir išdėstyti Šventojo Rašto mintį, kad tos tarsi parengiamosios jų studijos padėtų bręsti Baž-

nyčios sprendimui. Mat, visa apie Šventojo Rašto aiškinimą galutinai sprendžia Bažnyčia, kuri dievišku paskyrimu eina Dievo žodžio saugotojos ir aiškintojos pareigas.[26]

Dievo prisitaikymas

13. Šventajame Rašte yra užtinkamas nė kiek nemažinąs Dievo teisingumo ir šventumo įstabus amžinosios Išminties "prisitaikymas" prie mūsų, "kad suprastume neapsakomą Dievo maloningumą ir kaip jis, rūpestingai žiūrėdamas mūsų prigimties prisiderino savo kalba".[27] Juk Dievo žodžiai, išreikšti žmonių lūpomis, pasidarė panašūs į žmonių kalbą, kaip kitados ir amžinojo Tėvo Sūnus, priėmęs trapų žmogaus kūną, tapo panašus į žmones.

IV SKYRIUS

SENASIS TESTAMENTAS

Išganymo istorija Senojo Testamento knygose

14. Dievas, aukščiausioji Meilė, rūpestingai planuodamas ir ruošdamas žmonių giminės išganymą, ypatingu būdu išsirinko vieną tautą kaip savo pažadų patikėtinę. Jis padarė sandorą su Abraomu (plg. 1 Moz. 15, 18) ir, Mozei tarpininkaujant, su Izraelio gimine (plg. 2 Moz. 24, 8).

Tai pasirinktajai tautai jis apsireiškė žodžiais ir darbais kaip vienintelis, tikrasis, gyvasis Dievas. Tokiu būdu Izraelis patyrė, kokiais keliais Aukščiausiasis veda žmones; pačiam Dievui kalbant pranašų lūpomis, tuos kelius jis vis pilniau ir aiškiau suprato ir vis plačiau skelbė kitoms tautoms (plg. Ps. 21, 28-29; 95, 1-3; Iz. 2, 1-4; Jer. 3, 17).

Tas šventųjų autorių išpranašautas, papasakotas ir paaiškintas išganymo planas yra užrašytas Senojo Testamento knygose kaip tikras Dievo žodis. Todėl tų Dievo įkvėptųjų knygų vertė yra nenykstanti: "Nes visa, kas tik yra parašyta, parašyta mums pamokyti, kad mes kantrumu ir Rašto paguoda turėtumėm vilties" (Rom. 15, 4).

Senojo Testamento svarba krikščionims

15. Senojo Testamento išganymo planas buvo skirtas ypatingai paruošti keliui, pranašiškai paskelbti (plg. Lk. 24, 44; Jn. 5, 39; 1 Petr. 1, 10) ir įvairiais vaizdais išreikšti (plg. 1 Kor. 10, 11) ateisiančiam visų Atpirkėjui Kristui bei Mesijo karalystei. Senojo Testamento knygose kalbama prieš Kristaus atnaujinto išganymo laikotarpį gyvenusiems žmonėms pritaikytu būdu, bet jos visiems teikia žinias apie Dievą ir žmogų; jos parodo, kaip teisingas ir gailestingas Dievas elgiasi su žmonėmis. Nors tose knygose yra netobulų bei laikinų dalykų, bet iš jų šviečia tikrai dieviška pedagogija.[28] Krikščionys turi jas pagarbiai priimti, nes jos išreiškia gyvą Dievo sąvoką, jose

slypi kilnus mokslas apie Dievą, išganinga žmogaus gyvenimo išmintis ir įstabūs maldos turtai; pagaliau jose glūdi mūsų išganymo paslaptis.

Abiejų Testamentų vienybė

16. Abiejų Testamentų knygų įkvėpėjas ir autorius Dievas išmintingai sutvarkė, kad Naujasis Testamentas slypi Senajame, o Senasis išryškėja Naujajame.[29] Nors Kristus savo krauju pagrindė naują sandorą (plg. Lk 22, 20; 1 Kor. 11, 25), bet visos Senojo Testamento knygos, panaudotos skelbiant Evangeliją,[30] įgauna ir atskleidžia pilną savo prasmę Naujajame Testamente (plg. Mt. 5, 17; Lk. 24, 27; Rom. 16, 25-26; 2 Kor. 3, 14-16), kurį iš savo pusės jos nušviečia ir paaiškina.

V SKYRIUS

NAUJASIS TESTAMENTAS

Naujojo Testamento reikšmė

17. Dievo žodis, kuris yra išganinga dieviška jėga kiekvienam tikinčiajam (plg. Rom. 1, 16), pranašiu būdu yra mums pateikiamas ir kalba į mus visu savo pajėgumu Naujojo Testamento raštuose. Juk, atėjus skirtam laikui (plg. Gal. 4, 4), pilnas malonės ir tiesos Žodis tapo kūnu ir gyveno tarp

mūsų (plg. Jn. 1, 14). Kristus atkūrė žemėje Dievo karalystę, veiksmais ir žodžiais apreiškė Tėvą bei patį save. Pradėtą savo darbą jis baigė mirdamas, prisikeldamas, garbingai žengdamas į dangų ir atsiųsdamas Šventąją Dvasią. Pakeltas nuo žemės, visus jis patraukė prie savęs (plg. Jn. 12, 32); jis vienas teturi amžinojo gyvenimo žodžius (plg. Jn. 6, 68).

Ši paslaptis kitoms kartoms nebuvo atskleista taip, kaip dabar Šventoji Dvasia apreiškė ją Kristaus apaštalams ir pranašams (plg. Efez. 3, 4-6), kad jie skelbtų Evangeliją, pažadintų tikėjimą Jėzumi Kristumi bei Viešpačiu ir suburtų Bažnyčią. Naujojo Testamento raštai yra nuolatinis dieviškasis šių dalykų liudijimas.

Evangelijų svarba ir kilmė

18. Kiekvienam žinoma, kad iš visų Šventojo Rašto knygų, įskaitant ir Naująjį Testamentą, Evangelijos nusipelno ypatingą vietą, nes jos yra pirmaeilis šaltinis įsikūnijusio Žodžio, mūsų Išganytojo, gyvenimui ir mokslui pažinti.

Keturias Evangelijas Bažnyčia visada ir visur laikė ir tebelaiko apaštalų kilmės dokumentu. Tai, ką Kristaus įsakomi apaštalai skelbė, paskui jie patys ir kiti jų meto apaštališkos dvasios vyrai, Šventosios Dvasios įkvėpiami, mums perdavė raštu kaip tikėjimo pamatą — ketveriopą Mato, Morkaus, Luko ir Jono Evangeliją.[31]

Istorinis Evangelijų pobūdis

19. Šventoji Motina Bažnyčia nesvyruodama skelbia minėtų Evangelijų istoriškumą; ji pastoviai ir tvirtai buvo ir yra įsitikinusi, kad jos ištikimai perduoda, ką Dievo Sūnus Jėzus Kristus, gyvendamas žmonių tarpe, iš tikrųjų darė ir mokė jų amžinajam išganymui, iki atėjo diena, kurią buvo paimtas (plg. Apd. 1, 1-2). Viešpačiui įžengus į dangų, apaštalai perteikė klausytojams, ką jis buvo kalbėjęs ir daręs, vadovaudamiesi tuo pilnesniu supratimu,[32] kurį jiems atskleidė garbingieji Kristaus gyvenimo įvykiai ir kurį suteikė tiesos Dvasios šviesa.[33] O šventieji autoriai parašė keturias Evangelijas, kai ką parinkdami iš gausybės to, kas buvo žodžiu skelbta ar jau surašyta, kai ką suglausdami arba paaiškindami, kaip to reikalavo ano meto bažnyčių padėtis. Jie laikėsi gyvo mokymo formos, bet žiūrėjo, kad apie Jėzų pateiktų mums tik tai, kas tikra ir kuo nuoširdžiai įsitikinę.[34] Juk jie rėmėsi savo pačių atmintimi bei prisiminimais arba liudininkais, "kurie nuo pat pradžios patys matė ir buvo žodžio tarnai" ir rašė tam, kad įžvelgtume girdėtųjų dalykų "tiesą" (plg. Lk. 1, 2-4).

Kiti Naujojo Testamento raštai

20. Naujojo Testamento kanonas, be keturių Evangelijų, taip pat apima šventojo Pauliaus laiškus ir kitus Šventosios Dvasios įkvėptus apaštalų meto raštus. Tie laiškai ir raštai, kaip Dievas išmin-

tingai suplanavo, patvirtina Viešpatį Kristų liečiančius dalykus, pilniau nušviečia tikrąjį jo mokslą, skelbia išganingą jo dieviškojo darbo galią, pasakoja apie Bažnyčios pradžią bei nuostabų jos išplėtimą ir pranašauja jos garbingą atbaigtį.

Viešpats Jėzus, kaip pažadėjo, buvo su savo apaštalais (plg. Mt. 28, 20) ir atsiuntė jiems Ramintoją Dvasią, kad ji vestų juos į tiesos pilnatvę (plg. Jn. 16, 13).

VI SKYRIUS

ŠVENTASIS RAŠTAS BAŽNYČIOS GYVENIME

Šventojo Rašto svarba

21. Bažnyčia visuomet gerbė dieviškąjį Raštą taip, kaip ir Viešpaties kūną. Ypač liturgijoje ji nesiliauja ėmusi ir dalijusi tikintiesiems gyvenimo duoną nuo Dievo žodžio ir Kristaus kūno altoriaus. Tą Raštą drauge su šventąja Tradicija ji visuomet laikė ir tebelaiko svarbiausia tikėjimo norma, nes, būdamas Dievo įkvėptas ir kartą visiems laikams parašytas, jis nekintamai perteikia paties Dievo žodį ir leidžia pranašų bei apaštalų lūpomis prabilti Šventajai Dvasiai. Tad visas Bažnyčios mokymas, kaip ir pats krikščioniškasis tikėjimas,

turi būti Šventojo Rašto gaivinamas ir vedamas. Juk šventosiose knygose dangiškasis Tėvas su didžia meile pasitinka savo vaikus ir su jais kalbasi. Šis Dievo žodis slepia savyje galingą jėgą, kuri yra Bažnyčios ramstis ir tvirtybė, jos vaikų tikėjimo atrama, sielos maistas, tyras ir neišsenkąs dvasios gyvenimo šaltinis. Todėl Šventajam Raštui puikiai tinka šis posakis: "Dievo žodis yra gyvas ir sėkmingas" (Žyd. 4, 12), "jis galingas statyti ir duoti tėvonystę tarp visų šventųjų" (Apd. 20, 32; plg. 1 Tes. 2, 13).

Šventojo Rašto vertimai

22. Krikščionims turi būti plačiai atvertos durys į Šventąjį Raštą. Todėl Bažnyčia nuo pat pradžios priėmė kaip savą tą ankstyvą Senojo Testamento vertimą į graikų kalbą, kuris nuo 70 vertėjų yra pramintas Septuaginta. Ji visada gerbė ir kitus rytietiškuosius bei lotyniškuosius vertimus, ypač vadinamąją Vulgatą. Kadangi Dievo žodis turi būti prieinamas visais laikais, Bažnyčia su motinos atsidėjimu rūpinasi, kad jis būtų tinkamai ir tiksliai išverstas į įvairias kalbas, ypatingai panaudojant originalius šventųjų knygų tekstus. Jei tie vertimai, pramatant jų naudingumą ir Bažnyčios vyresnybei pritariant, bus paruošiami bendromis jėgomis su atsiskyrusiais broliais, jie galės būti visų krikščionių vartojami.

Teologų uždavinys

23. Įsikūnijusio Žodžio Sužieduotinė ir Šventosios Dvasios mokinė Bažnyčia stengiasi vis geriau Šventąjį Raštą suprasti, kad galėtų nuolat maitinti savo vaikus Dievo žodžiais. Todėl ji taip pat gyvai skatina studijuoti Rytų bei Vakarų Bažnyčios Tėvus ir šventąsias liturgijas. Jos mokomojo autoriteto prižiūrimi, katalikų egzegetai ir kiti šventosios teologijos puoselėtojai, uoliai bendradarbiaudami ir panaudodami tinkamas priemones, turi pašvęsti savo jėgas Šventajam Raštui tyrinėti ir atskleisti. Tai atliktina taip, kad kuo daugiau dieviškojo žodžio tarnų galėtų sėkmingai aprūpinti Dievo tautą Raštų maistu, kuris apšviečia protą, stiprina valią, uždega žmonių širdyse meilę Dievui.[35] Šventasis Susirinkimas ragina biblinių mokslų studijoms atsidedančius Bažnyčios vaikus laimingai pradėtąjį darbą su visu kruopštumu, kasdien atnaujintomis jėgomis, tęsti toliau, laikantis Bažnyčios dvasios.[36]

Šventasis Raštas ir teologija

24. Šventoji teologija remiasi, kaip nuolatiniu patvariu pamatu, rašytuoju žodžiu, imamu drauge su Tradicija. Tikėjimo šviesoje nagrinėdama visas Kristaus paslaptyje glūdinčias tiesas, iš Šventojo Rašto ji semiasi didžios stiprybės ir vis atjaunėja. Šventasis Raštas slepia savyje Dievo žodį; kadangi įkvėptas, jis tikrai yra Dievo žodis. Todėl šventųjų tekstų studijos yra tarsi teologijos sie-

la.[37] Šventasis Raštas taip pat gaiviai maitina ir šventai brandina žodžio tarnybą: pastoracinius pamokslus, katechizaciją ir bet kokį krikščioniškąjį mokymą, kuriame ypatinga vieta skirtina liturginiam pamokslui.

Šventojo Rašto skaitymas

25. Visi dvasininkai turi uoliai skaityti bei su atsidėjimu studijuoti Šventąjį Raštą. Tai ypač reikalinga Kristaus kunigams ir kitiems, kurie, kaip diakonai ir katechistai, teisėtai imasi žodžio tarnybos, kad nė vienas netaptų "tuščias Dievo žodžio skelbėjas lūpomis, pats neklausąs jo savo širdimi".[38] Juk jie, ypač šventojoje liturgijoje, turi dalytis su sau pavestais tikinčiaisiais gausiais dieviškojo žodžio turtais.

Šventasis Susirinkimas karštai ir pabrėžtinai ragina taip pat ir visus krikščionis, ypač religinių bendrijų narius, dažnai skaityti Šventąjį Raštą ir tuo būdu įsigyti "kilnaus Viešpaties Jėzaus Kristaus pažinimo" (Pil. 3, 8). "Juk nepažinti Šventojo Rašto, reiškia nepažinti Kristaus".[39] Tad noromis jie tesigilina į patį šventąjį tekstą čia iš Dievo žodžių nuaustoj šventojoj liturgijoj, čia pamaldžiai jį skaitydami, čia klausydamiesi kitomis priemonėmis, kurios sielų ganytojams pritariant ir rūpinantis, mūsų laikais visur girtinai sklinda. Tačiau teatsimena, jog Šventojo Rašto skaitymą turi lydėti malda, kad tarp Dievo ir žmogaus vyktų pokalbis. Juk "kai meldžiamės, jam kalbame; kai skaitome

dieviškuosius žodžius, jo klausomės".[40]

"Apaštalų mokslo saugotojai"[41] vyskupai, deramu būdu pasirūpindami šventųjų tekstų vertimu, turi sau pavestus tikinčiuosius išmokyti tinkamai naudotis dieviškomis knygomis, ypač Naujuoju Testamentu, svarbiausia — Evangelijomis. Vertimą telydi reikalingi ir pakankamai gausūs paaiškinimai, kad Bažnyčios vaikai saugiai ir sėkmingai Šventuoju Raštu naudotųsi bei įsijaustų į jo dvasią.

Be to, turėtų būti išleistas Šventasis Raštas ir nekrikščionims su tinkamais, jiems pritaikintais, paaiškinimais. Tesirūpins vienu ar kitu būdu protingai jį platinti tiek sielų ganytojai, tiek visi kiti krikščionys.

Baigiamasis žodis

26. Tad tebūnie skaitomos ir studijuojamos šventosios knygos, "kad Dievo žodis sklistų ir būtų šlovinamas" (2 Tes. 3, 1) ir kad Bažnyčiai patikėtas apreiškimo lobis vis labiau ir labiau pripildytų žmonių širdis. Kaip uolus dalyvavimas eucharistinėje paslaptyje ugdo Bažnyčios gyvastingumą, taip iš augančios pagarbos Dievo žodžiui, kuris "pasilieka per amžius" (Iz. 40, 8; plg. 1 Petr. 1, 23-25), galima tikėtis, suklestės naujas dvasinis gyvenimas.

Išnašos

1. Plg. šv. Augustino *De catechizandis rudibus*, 4, 8: PL 40, 316.
2. Plg. Mt. 11, 27; Jn. 1, 14 ir 17; 14, 6; 17, 1-3; 2 Kor. 3, 16 ir 4, 6; Efez. 1, 3-14.
3. *Epist. ad Diognetum*, 7, 4: Funk I, 403 psl.
4. I Vatikano susirinkimas, dogm. konst. *de fide cath.*, III sk. de fide: Denz. 1789 (3008).
5. II Arausio susirinkimas 7 kan.: Denz. 180 (377); I Vatikano susirinkimas, c.v.: Denz. 1791 (3010).
6. I Vatikano susirinkimas, dogm. konst. *de fide cath.*, II sk. de revelatione: Denz. 1786 (3005).
7. T. p.: Denz. 1785 ir 1786 (3004 ir 3005).
8. Plg. Mt. 28, 19-20 ir Mk. 16, 15 — Tridento susirinkimo, 4. sesijos, dekr. *de canonicis Scripturis:* Denz. 783 (1501).
9. Plg. Tridento susirinkimo c.v. — I Vatikano susirinkimo dogm. konst. *de fide cath.*, II sk. de revelatione: Denz. 1787 (3006).
10. Šv. Ireniejus, *Adv Haer.* III, 3, 1: PG 7, 848; Harvey 2, 9 psl.
11. Plg. II Nikėjos susirinkimą: Denz. 303 (602) — IV Konstantinopolio susirinkimo, 10. sesijos 1 kan.: Denz. 336 (650-652).
12. Plg. I Vatikano susirinkimo dogm. konst. *de fide cath.*, IV sk. de fide et ratione: Denz. 1800 (3020).
13. Plg. Tridento susirinkimo, 4. sesijos, dekr. *de canonicis Scripturis:* Denz. 783 (1501).
14. Plg. Pijaus XII apašt. konst. *Munificentissimus Deus*, 1950 m. lapkričio 1 d.: AAS 42 (1950), 756 psl., drauge su šv. Kiprijono *Epist.* 66, 8: CSEL (Hartel) III B, 733

psl.: "Bažnyčia yra su kunigu sujungta tauta ir savo ganytoją sekanti kaimenė".

15. Plg. I Vatikano susirinkimo dogm. konst. *de fide cath.*, III sk. de fide: Denz. 1792 (3011).
16. Plg. Pijaus XII encikl. *Humani generis*, 1950 m. rugpiūčio 13 d.: AAS 42 (1950), 568-569 psl.: Denz. 2314 (3886).
17. Plg. I Vatikano susirinkimo dogm. konst. *de fide cath.*, II sk. de revelatione: Denz. 1787 (3006) — *Biblinės komisijos* dekr., 1915 m. birželio 18 d.: Denz. 2180 (3629); EB 420 — *Tikėjimo Kongregacijos laišką*, 1923 m. gruodžio 22 d.: EB 499.
18. Plg. Pijaus XII encikl. *Divino afflante Spiritu*, 1943 m. rugsėjo 30 d.: AAS 35 (1943), 314 psl.; EB 556.
19. *In et per* hominem: plg. Žyd. 1, 1 ir 4, 7 (*in*); 2 Sam. 23, 2; Mt. 1, 22 ir perdėm (*per*). I Vatikano susirinkimo schema *de doctr. cath.*, 9. pastaba: Collatio Lacensis VII, 522.
20. Leonas XIII, encikl. *Providentissimus Deus*, 1893 m. lapkričio 18 d.: Denz. 1952 (3293); EB 125.
21. Plg. Šv. Augustino *Gen. ad litt.* 2, 9, 20: PL 34, 270-271; *Epist.* 82, 3: PL 33, 277; CSEL 34, 2, 354 psl. — šv. Tomo *De Ver.* q. 12, a. 2, C — Tridento susirinkimo, 4. sesijos, dekr. *de canonicis Scripturis:* Denz. 783 (1501) — — Leono XIII encikl. *Providentissimus Deus;* EB 121, 126-127 — Pijaus XII encikl. *Divino afflante Spiritu:* EB 539.
22. Plg. šv. Augustino *Civ. Dei*, XVII, 6, 2: PL 41, 537; CSEL 40, 2, 228.
23. Plg. šv. Augustino *De doctr. christ.* III, 18, 26: PL 34, 75-76; CSEL 80, 95.
24. Plg. Pijų XII, c.v.: Denz. 2294 (3829-3930); EB 557-562.
25. Plg. Benedikto XV encikl. *Spiritus Paraclitus*, 1920 m. rugsėjo 15 d.: EB 469 — Šv. Jeronimo *in Gal.* 5, 19-21; PL 26, 417 A.
26. Plg. I Vatikano susirinkimo dogm. konst. *de fide cath.*, II sk. de revelatione: Denz. 1788 (3007).
27. Šv. Jonas Auks., *In Gen.* 3, 8 (hom. 17, 1): PG 53, 134. "Prisiderinimas" graikiškai *synkatabasis*.

28. Plg. Pijaus XI encikl. *Mit brennender Sorge,* 1937 m. kovo 14 d.: AAS 29 (1937), 151 psl.
29. Plg. šv. Augustino *Quest. in Hept.* 2, 73: PL 34, 623.
30. Plg. šv. Ireniejaus *Adv. Haer.* III, 21, 3: PG 7, 950 (- 25, 1: Harvey 2, 115 psl.) — šv. Kirilo Jeruz. *Catech.* 4, 35; PG 33, 497 — Teodoro Mops. *in Soph.* 1, 4-6: PG 66, 452D — 452A.
31. Plg. šv. Ireniejaus *Adv. Haer.* III, 11, 8: PG 7, 885; Sagnard, *Sources Chr.,* 194 psl.
32. Jn. 2, 22; 12, 16; plg. 14, 36; 16, 12-13; 7, 39.
33. Plg. Jn. 14, 26; 16, 13.
34. Plg. instrukciją *Sancta Mater Ecclesia,* išleistą Popiežiaus Tarybos Biblinėms Studijoms Ugdyti: AAS 56 (1964), 715 psl.
35. Plg. Pijaus XII encikl. *Divino afflante Spritu:* EB 551, 553, 567 — Popiežiaus Bibl. Komisijos instrukciją *De S. Scriptura in Clericorum Seminariis et Religiosorum Collegiis recte docenda,* 1950 m. gegužės 13 d.: AAS 42 (1950), 495-505 psl.
36. Plg. Pijų XII, t.p.: EB 569.
37. Plg. Leono XIII encikl. *Providentissimus Deus:* EB 114 — Benedikto XV encikl. *Spiritus Paraclitus:* EB 483.
38. Šv. Augustinas, *Serm.* 179, 1: PL 38, 966.
39. Šv. Jeronimas, *Comm. in Is.,* įžanga: PL 24, 17 — Plg. Benedikto XV encikl. *Spiritus Paraclitus:* EB 475-480 — Pijaus XII encikl. *Divino afflante Spiritu:* EB 544.
40. Šv. Ambraziejus, *De officiis ministrorum* I, 20, 88: PL 16, 50.
41. Šv. Ireniejus, *Adv. Haer.* IV, 32,1: PG 7, 1071 (-49,2) Harvey 2, 255 psl.

TURINYS

KODĖL ŠI KNYGELĖ? 5

"MESIJAS — SU ILGESIU LAUKIAMA TIKROVĖ" 8

Pokalbis su Šv. Rašto tyrinėtoju kun. prof. Antanu Rubšiu 9

IŠMINČIAI IR ŽVAIGŽDĖ — TIKĖJIMO ŠAUKLIAI 45

Jėzaus kūdikystės pasakojimo istoriškumas... 46
Kodėl Matas rašo Jėzaus kūdikystės pasakojimą? 49
Jėzaus kūdikystės pasakojimas: Geroji Naujiena 51
Išminčiai ir žvaigždė Mato pasakojime 52
Išminčiai ir žvaigždė: tikėjimo šaukliai 56

DIEVIŠKASIS APREIŠKIMAS 58

Įvadas 59

I skyrius — Apreiškimas 60

Apreiškimo prigimtis 60
Kelias į Evangelijos apreiškimą 61
Kristus — apreiškimo pilnatvė 61
Apreiškimas priimtinas tikėjimu 62
Apreiškimas ir prigimtas Dievo pažinimas ... 63

II skyrius — Dieviškojo apreiškimo perteikimas 64

Apaštalai ir jų įpėdiniai — apreiškimo šaukliai 64
Šventoji Tradicija 65
Tradicijos ir Šventojo Rašto ryšys 66
Dievo žodis ir mokomoji Bažnyčios galia ... 66

III skyrius — Šventojo Rašto įkvėpimas ir aiškinimas 68

Šventojo Rašto įkvėpimas ir tiesa 68
Šventojo Rašto aiškinimas 69
Dievo prisitaikymas 70

IV skyrius — Senasis Testamentas 70

Išganymo istorija Senojo Testamento knygose 70
Senojo Testamento svarba krikščionims 71
Abiejų Testamentų vienybė 72

V skyrius — Naujasis Testamentas 72

Naujojo Testamento reikšmė 72
Evangelijų svarba ir kilmė 73
Istorinis Evangelijų pobūdis 74
Kiti Naujojo Testamento raštai 74

IV skyrius — Šventasis Raštas Bažnyčios gyvenime 75

Šventojo Rašto svarba 75
Šventojo Rašto vertimai 76
Teologų uždavinys 77
Šventasis Raštas ir teologija 77
Šventojo Rašto skaitymas 78
Baigiamasis žodis 79

Išnašos 80